

Rhaglen Monitro a Modelu Materion Gwledig a'r Amgylchedd (ERAMMP)

Theori Newid SLM

Adroddiad 108 ERAMMP:

Theori Newid Dros Dro SLM

Datblygiad Theori Newid ar gyfer y Fframwaith Rheoli Tir Cynaliadwy: Adroddiad Naratif

Hart, K.¹, Short, C.², Baldock, D.¹ & Morse, A.²

¹ Sefydliad Polisi Amgylcheddol Ewropeaidd y DU (IEEP y DU), ² CCRI (Prifysgol Gloucestershire)

Cyfeirnod y Cleient: Llywodraeth Cymru / Contract C208/2021/2022

Fersiwn 1.0.0

Dyddiad: 30-Medi-2025

Wedi'i Ariannu gan:

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Canolfan Ecoleg
a Hydroleg y DU
UK Centre for
Ecology & Hydrology

Hanes y Fersiwn

Fersiwn	Diweddarwyd gan	Dyddiad	Newidiadau
1.0.0	Tim awduron	30/09/2025	Cyhoeddi

Mae'r adroddiad hwn ar gael yn electronig yma / This report is available electronically at: www.erammp.wales/108

Neu trwy sganio'r cod QR a ddangosir / Or by scanning the QR code shown.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg

Cyfres/Prosiect	Rhaglen Monitro a Modelu Materion Gwledig a'r Amgylchedd (ERAMMP) Theori Newid SLM
Teitl yr Adroddiad	Adroddiad 108 ERAMMP: Theori Newid Dros Dro SLM Datblygiad Theori Newid ar gyfer y Fframwaith Rheoli Tir Cynaliadwy: Adroddiad Naratif
Cleient	Llywodraeth Cymru (LIC)
Cyfeirnod y Cleient	C208/2021/2022
Cyfrinachedd, hawlfraint ac ailgynhyrchu	© Hawlfraint y Goron 2025 Mae'r adroddiad hwn wedi'i drwyddedu o dan Drwydded Llywodraeth Agored 3.0.
Manylion cyswllt Canolfan Ecoleg a Hydroleg y DU (UKCEH)	Bronwen Williams Canolfan Ecoleg a Hydroleg y DU (UKCEH) Canolfan Amgylchedd Cymru, Heol Deiniol, Bangor, Gwynedd, LL57 2UW 01248 374500 erammp@ceh.ac.uk
Awdur gohebol	Kaley Hart, IEEP khart@ieep.eu
Awduron	Kaley Hart a David Baldock Sefydliad Polisi Amgylcheddol Ewropeaidd y DU (IEEP y DU) Chris Short ac Aimee Morse Prifysgol Gloucestershire, Sefydliad Ymchwil Cymunedol a Chefn Gwlad (CCRI)
Awduron ac adolygwyr sy'n cyfrannu	
Sut i ddyfynnu (dyfyniadau hir)	Hart, K., Short C., Baldock D., Morse A. (2025). <i>Rhaglen Monitro a Modelu Materion Gwledig a'r Amgylchedd (ERAMMP)</i> . Adroddiad 108 ERAMMP: Theori Newid Dros Dro SLM – Datblygiad Theori Newid ar gyfer y Fframwaith Rheoli Tir Cynaliadwy: Adroddiad Naratif. Adroddiad i Lywodraeth Cymru (C208/2021/2022)(Canolfan Ecoleg a Hydroleg y DU Prosiect 06297/06810/08435)
Sut i ddyfynnu (dyfyniadau byr)	Hart, K., Short, C., Baldock D., Morse, A., (2025). Adroddiad 108 ERAMMP: Theori Newid Dros Dro SLM: Datblygiad Theori Newid ar gyfer y Fframwaith Rheoli Tir Cynaliadwy: Adroddiad Naratif. Adrodd i Lywodraeth Cymru (Contract C208/2021/2022)(UKCEH) 06297/06810/08435)
Wedi'i gymeradwyo gan	James Skates (LIC) Bridget Emmett (UKCEH)

Byrfoddau a ddefnyddir yn yr Adroddiad hwn

CAP	Polisi Amaethyddol Cyffredin
CBAM	Mecanwaith Addasu Ffin Carbon
CLA	Cymdeithas y Tirfeddianwyr
YDCW	Elusen Cefn Gwlad Cymru
EC	Amod Galluogi
UE	Undeb Ewropeaidd
UAC	Undeb Amaethwyr Cymru
FWAG	Grŵp Ymgynghorol Ffermio a Bywyd Gwylt
IO	Canlyniad Canolradd
LEAF	Cysylltu'r Amgylchedd a Ffermio
M&E	Monitro a Gwerthuso
NFU	Undeb Cenedlaethol y Ffermwyr
NGO	Sefydliad Anllywodraethol
N0x	Ocsidau nitrogen
CNC	Cyfoeth Naturiol Cymru
PEDW	Penderfyniadau Cynllunio ac Amgylchedd Cymru
RAMSAR	Ardal wlyptir o bwysigrwydd rhyngwladol a ddynodwyd o dan Gytundeb Ramsar ar Wlyptiroedd
RPW	Taliadau Gwledig Cymru
RSPB	Cymdeithas Frenhinol er Gwarchod Adar
RSPCA	Cymdeithas Frenhinol er Atal Creulondeb i Anifeiliaid
SFS	Cynllun Ffermio Cynaliadwy
SLM	Rheoli Tir Cynaliadwy
SMNR	Rheoli Cynaliadwy o Adnoddau Naturiol
TFA	Cymdeithas y Ffermwyr Tenant
ToC	Theori Newid
UKCEH	UK Centre for Ecology & Hydrology
UN	Cenhedloedd Unedig
UNECE	Comisiwn Economaidd y Cenhedloedd Unedig ar gyfer Ewrop
LIC	Llywodraeth Cymru
WTO	Sefydliad Masnach y Byd
WWF	Cronfa Natur Fyd-eang

Tabl Cynnwys

1	Cyflwyniad	3
1.1	<i>Ymagwedd fethodolegol.....</i>	4
1.2	<i>Defnydd o'r ToC at ddibenion gwerthuso</i>	7
1.3	<i>Defnydd o'r ToC o fewn Llywodraeth Cymru</i>	7
2	Cefndir a chyd-destun i'r fframwaith Rheoli Tir Cynaliadwy.....	9
2.1	<i>Rheswm dros gyflwyno fframwaith SLM newydd i Gymru</i>	9
2.2	<i>Y cyd-destun ehangach yn y DU ac yn rhyngwladol</i>	10
3	Rhanddeiliaid Allweddol	12
4	Trosolwg o'r Fframwaith SLM	14
4.1	<i>Cwmpas</i>	14
4.2	<i>Amcanion a Dibenion Cymorth SLM</i>	15
5	Fframwaith Theori Newid SLM.....	17
5.1	<i>Mecanweithiau Polisi (Mewnbynnau)</i>	20
5.2	<i>Camau (Gweithgareddau)</i>	21
5.3	<i>Amodau galluogi (Galluoedd)</i>	24
5.4	<i>Amcanion a Dibenion Cymorth</i>	29
5.5	<i>Canlyniadau.....</i>	32
5.6	<i>Rhagdybiaethau</i>	34
5.7	<i>Risgiau.....</i>	36
6	Sylwadau Terfynol	39
7	Atodiad 1: Camau manwl sy'n ategu' haen weithredu eang drosfwaol y ToC 41	
8	Atodiad 2: Amodau galluogi manwl sy'n ategu haen amod galluogi trosfwaol y ToC.....	45
9	Atodiad 3: Tystiolaeth am y rhwystrau sy'n wynebu cyflawni amcanion polisi SLM.	48

Rhestr o Ffigurau

Ffigur 4-1 Y pedwar amcan SLM o Ddeddf Amaethyddiaeth (Cymru), 2023	15
Ffigur 5-1 Elfennau o Theori Newid	17
Ffigur 5-2: Theori Newid ar gyfer y Fframwaith SLM.....	19

Rhestr o Dablau

Tabl 1-1: Cymhariaeth o derminoleg ToC newydd a gwreiddiol	6
Tabl 3-1: Mathau o randdeiliaid â diddordeb mewn cyflawni amcanion yr SLM	12
Tabl 5-1: Cyfraniad posibl pob Gweithred i'r Amodau Galluogi (cysylltiadau uniongyrchol).....	23
Tabl 5-2: Potensial pob un o'r Amodau Galluogi i gyfrannu at y Dibenion Cymorth (yn uniongyrchol)	27
Tabl 5-3: Cysylltiadau uniongyrchol ac anuniongyrchol posibl rhwng Ddibenion Cymorth a'r amcanion SLM	31
Tabl 5-4: Y saith Nod Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.....	32
Tabl 5-5: Canlyniadau canolraddol ar gyfer Fframwaith SLM.....	33
Tabl 7-1: Haen weithredu ToC yn dangos camau trosfwaol (blychau wedi'u lliwio'n binc) a'r camau manwl sy'n ategu'r rhain	41
<i>Tabl 8-1: Haen amodau galluogi ToC yn dangos amodau galluogi uwch (blychau wedi'u lliwio'n las) a'r amodau galluogi manwl sy'n ategu'r rhain</i>	<i>45</i>
Tabl 9-1: Tystiolaeth o rwystrau posibl i gyflawni amcanion SLM.....	48

1 Cyflwyniad

Pwrpas y prosiect hwn yw datblygu Theori Newid (ToC) ar gyfer Fframwaith Rheoli Tir Cynaliadwy (SLM) Llywodraeth Cymru, o fewn cyd-destun Deddf Amaethyddiaeth (Cymru) 2023. Mae Adran 2 o'r Ddeddf yn nodi sut y mae'n ofynnol i Weinidogion Cymru weithredu cyfres o swyddogaethau mewn perthynas ag amaethyddiaeth, neu weithgareddau eraill a gynhelir ar dir a ddefnyddir ar gyfer amaethyddiaeth neu mewn perthynas â gweithgareddau cysylltiedig "mewn ffordd y maent yn ei hystyried yn cyfrannu orau at gyflawni'r nodau rheoli tir cynaliadwy cyhyd ag y maent yn gyson â gweithredu priodol eu swyddogaethau.. Er hwylustod, gelwir hyn yma yn "dyletswydd SLM". Mae Adran 4 y Ddeddf hefyd yn nodi y dylai Gweinidogion Cymru amlinellu datganiad yn nodi dangosyddion a thargedau ar gyfer mesur cynnydd tuag at gyflawni'r nodau SLM yn unol â'r dyletswydd SLM (o leiaf un ar gyfer pob un o'r pedwar nod SLM).

Mae ToC cynhwysfawr a chllir yn hanfodol ar gyfer gwybodaeth datblygu polisi, cyflwyno a gwerthuso, yn enwedig ar gyfer Deddf ar raddfa mor fawr, a chynhwysfawr. Bydd swyddogion Llywodraeth Cymru sy'n gyfrifol am y gwahanol elfennau o'r cynlluniau a gyflwynwyd er mwyn cyflawni nodau'r Ddeddf yn gallu defnyddio'r ToC i sicrhau bod pob cynllun yn cyd-fynd yn briodol â'r nodau hyn.

Yn ei ffurf symlaf, mae ToC yn nodi'r prif elfennau sydd eu hangen i gyflawni newid (neu ganlyniad) a sut y gall gwahanol ffactorau ddylanwadu ar y newid hwnnw, gan ystyried unrhyw ragdybiaethau a risgiau cysylltiedig. Mae sawl ffordd i wneud hyn. At ddibenion y Fframwaith SLM, mae ToC wedi cael ei ddatblygu, gan ddynodi modelau sefydledig a dynnwyd o'r llenyddiaeth. Mae'n dilyn yn bennaf y cyfarwyddyd a ddatblygwyd ar gyfer Defra¹, oherwydd bod hyn wedi'i ddatblygu'n benodol i fynd i'r afael â pholisïau cymhleth amlddimensiwn. Mae rhai addasiadau wedi cael eu gwneud, gan gynnwys yn y derminoleg, i'w gwneud yn fwy hunanesboniadol ac i'w addasu i'r sefyllfa Gymreig. Mae rhagor o wybodaeth yn cael ei darparu yn yr adran fethodolegol isod.

Mae'r ToC ar gyfer y fframwaith SLM wedi'i fwriadu i amlinellu²:

- Beth y disgwylir i'r rhaglen SLM ei gyflawni (ei buddion neu ganlyniadau).
- Sut a pham y disgwylir i gyflawniad y gweithredoedd polisi arwain at gyflawniad nodau SLM (adran 1 o Ddeddf Amaethyddiaeth (Cymru) 2023).
- Sut mae'r gweithredoedd polisi wedi'u cysylltu â nodau SLM mewn cadwyn achos ac yn cyfrannu at newid, gan arwain at y buddion polisi dymunol ac yn y pen draw yn cyfrannu at y canlyniadau a amlinellir yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Mae'n dilyn strwythur clir ac yn darparu:

- Llinell weledigaeth benodol o'r mecanweithiau a'r ysgogiadau polisi SLM gwahanol i'r Dibenion Cymorth SLM ac amcanion a hyd at y nodau strategol blaenoriaeth.
- Fframwaith ar gyfer datblygu fframwaith monitro a gwerthuso cadarn, gan gynnwys dangosyddion, casglu data a dadansoddiad (yn unol ag adran 4 o Ddeddf Amaethyddiaeth (Cymru) 2023).
- Fframwaith ar gyfer adrodd a chyfathrebu canfyddiadau am sut y bydd y gweithredoedd polisi yn gweithio i gyflawni'r newidiadau sydd eu hangen i gyflawni amcanion SLM.

¹ Defra (2022), [Pecyn Cymorth Theori Newid – SD1421](#)

² Addaswyd o Defra (2022), [Pecyn Cymorth Theori Newid – SD1421](#)

Pan fo'n briodol gwneud hynny, gellid nythu cyfres o fodelau rhesymeg wedi'u teilwra i'r cynlluniau unigol gwahanol ac ysgogwyr polisi eraill a gynlluniwyd i gyflawni amcanion SLM o dan y ToC hwn.

Mae'r strwythur a'r dehongliad a ddefnyddir yn y ToC wedi'u hamlinellu yn Adran 5 yr adroddiad hwn. Mae'n werth nodi nad yw'r iaith a'r cysyniadau sydd wedi'u hymgorffori yn y ToC yn hollol hunanesboniadol i bawb ac y gall fod yn rhwystr rhag deall. Am y rheswm hwn, cynigir termau amgen, symlach a mwy greddfodol ar gyfer pob rhan o'r ToC a gyflwynir yma, gyda'r termau technegol wedi'u cynnwys mewn cromfachau.

Mae cyfathrebu clir, gan gynnwys enghreifftiau pendant pan fo'n briodol, yn bwysig i helpu pobl o fewn a thu allan i'r llywodraeth ddeall y cysyniadau a'r perthnasoedd rhwng y gwahanol elfennau ToC. I rai, gall y ToC fod yn offeryn newydd ac mae'n ddefnyddiol pwysleisio nad yw'n cynrychioli ymadawiad radical oddi wrth y ffordd y dyfeisir polisi a'i asesu gan gyrff cymwys ar hyn o bryd. Mae'n ffurfioli ymagwedd systematig o gysylltu menter polisi â'r nodau y maen nhw wedi'u bwriadu i'w cefnogi. Mae'n cael ei ddefnyddio'n eang yn yr asesiad llywodraethol yn y DU ac mae'n ffordd o strwythuro datblygiad polisi da mewn ffordd drefnus a sicrhau bod pawb sy'n gweithio ar y polisi yn cael yr un fframwaith a strwythur, canolbwynt clir ar nodau, ac yn defnyddio'r un iaith a dull i sicrhau cysondeb, cydlynid a dilyniant amserol o ymyriadau.

1.1 Ymagwedd fethodolegol

Mae'r fframwaith a'r strwythur ar gyfer y ToC wedi'i ddatblygu ar sail cyfarwyddyd a roddwyd gan Dîm Cymorth Gwerthuso Llywodraeth y DU³, a'i ategu gan Becyn Cymorth Theori Newid Defra⁴. Mae pecyn cymorth Defra yn darparu proses strwythuredig ar gyfer datblygu ToC ar gyfer polisiâu a rhaglenni cymhleth, y mae'r fframwaith SLM yn cael ei ystyried yn un, gan ei fod yn cynnwys pedwar nod polisi gwahanol ond cysylltiedig a llwybrau lluosog ar gyfer cyflawni'r amcanion hynny. Mae'n nodi dull systematig sy'n darparu llwybrau clir rhwng y mecanweithiau polisi a nodau SLM, gan ddangos yr elfennau sydd angen bod mewn grym i gyflawni'r rhain, tra hefyd yn darparu sylfaen ar gyfer datblygu'r dangosyddion a'r targedau ar gyfer mesur llwyddiant.

Un her sy'n codi wrth gymhwyso'r fframwaith i'r SLM yw ei fod yn cynnwys fframwaith polisi eang sy'n cynnwys nifer o amcanion eang cymharol a allai, mewn egwyddor, gael eu hyrwyddo gan amrywiaeth eang o ymyriadau polisi. Y dull a gymerwyd yw adlewyrchu'r nodweddion hyn yn y cydrannau unigol o'r ToC i ddal yr amrediad llawn o weithredoedd a chyflyrau sydd eu hangen i gyflawni nodau SLM. Mae gweithredoedd ac amodau galluogi wedi'u grwpio fel bod y darlun cyfan yn parhau i fod yn glir a gellir ei grynhoi mewn diagram sengl. Mae cyfyngiadau ar y dull yn cael eu trafod ymhellach isod.

I lenwi'r cydrannau gwahanol o'r ToC, defnyddiwyd amrywiaeth o dystiolaeth. Yn y cam cyntaf, cafodd y cwmpas, nodau ac isamcanion manwl o'r Fframwaith SLM eu hegluro, yn seiliedig ar y testun yn Neddf Amaethyddiaeth (Cymru) 2023 a'r Memorandwm Esboniadol. Cafodd hyn ei wirio wedyn â Llywodraeth Cymru. Cytunwyd y dylid cyfyngu'r isamcanion i'r dibenion y mae gweinidogion Cymru yn cael eu grymuso'n benodol i ddarparu cymorth ar eu cyfer neu mewn cysylltiad â'r amaethyddiaeth yng Nghymru a gweithgareddau cysylltiedig sy'n digwydd yng Nghymru, yn unol â Rhan 8 Deddf Amaethyddiaeth (Cymru) 2023. Yn ogystal, mae Rhan 8(2) o'r Ddeddf yn rhestru'r 15 Diben Cymorth a ragddiffinnir, fel yr amlinellir yn Adran 4.2 isod. Mae'n

³ Y Broses Theori Newid – Cyfarwyddyd ar gyfer Cynlluniau Cyflawni Canlyniadau

⁴ Pecyn Cymorth Theori Newid Defra – SD1421

rhaid pwysleisio nad yw'r rhestr hon yn gynhwysfawr ac y gellir ei newid, yn amodol ar reoliadau, yn y dyfodol.

Yn y cam nesaf, pennwyd y canlyniadau y gallai'r Fframwaith SLM gyfrannu atynt, gan adnabod y nodau perthnasol y mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo iddynt, gan gynnwys y rhai a nodwyd yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 a chymhellion economaidd, amgylcheddol a chymdeithasol eraill ar lefel ryngwladol a chenedlaethol. Cafodd y rhain eu hadolygu hefyd gan Lywodraeth Cymru.

Yn y trydydd cam, cynhaliwyd adolygiad cyflym o dystiolaeth gan y tîm astudio i ddarganfod y prif rwystrau a allai ddylanwadu ar gyflawni'r nodau a nodwyd yn Neddf Amaethyddiaeth (Cymru) 2023. Cafodd rhwystrau eu nodi yn y llenyddiaeth academiaidd a llwyd. Cafodd llinellau chwithio sy'n cynnwys geiriau allweddol o bob un o nodau SLM a Dibenion Cymorth eu creu, a'r pum erthygl uchaf a ddychwelwyd ar Google Scholar wedi'u hadolygu ar gyfer rhwystrau sy'n gysylltiedig â'r nodau. Lle roedd enghreifftiau yn gyfyngedig, estynnwyd y chwithiad i lenyddiaeth lwyd⁵ a chofnodion prosiectau ymchwil. Adolygwyd y rhwystrau hyn gan y tîm astudio, a'u grwpio. Mae'r rhwystrau a nodwyd a'r dystiolaeth sy'n sail iddynt wedi'u nodi yn Atodiad 3. Defnyddiwyd y rhwystrau hyn i nodi'r amodau galluogi a fyddai'n angenrheidiol i gyflawni'r nodau SLM. Mae'r rhain yn cynnwys materion cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol, yn ogystal â'r rhai sy'n gysylltiedig â data, tystiolaeth a phroblemau llywodraethiant. Dyma'r amodau galluogi sy'n ymddangos yn y ToC. I wneud y rhestr yn rheoladwy ar gyfer dibenion y ToC hwn, crëwyd chwe amod galluogi cyffredinol, roedd cyfres o amodau galluogi mwy manwl yn nythu o danynt.

Yn y pedwerydd cam, nododd y tîm astudio'r amrediad o weithredoedd neu weithgareddau a fyddai'n ofynnol i gyflawni'r amodau galluogi, a gyflawnwyd trwy un neu fwy o fecanweithiau polisi. Nodwyd y rhain yn seiliedig ar adolygiad o gynnwys amrediad o fecanweithiau polisi sy'n bodoli, yng Nghymru a mannau eraill, yn ogystal â mewnbynnau gan arweinwyr polisi LIC a gwybodaeth arbenigol y tîm astudio. Nodwyd rhestr hir o 35 o weithredoedd. I wneud y rhestr yn rheolaidd ar gyfer cyflwyniad a gweithrediad y ToC hwn, crëwyd deg gweithred gyffredinol, y grwpwyd y gweithredoedd manwl oddi tanynt.

Profwyd y cydrannau manwl o'r ToC gyda chydweithwyr Llywodraeth Cymru trwy gyfarfodydd rheolaidd gyda grŵp gwaith LIC, sy'n cynnwys swyddogion allweddol LIC, cyfres o chwe cyfweiliad un-i-un gyda arweinwyr polisi strategol LIC a dau weithdy mewnol gyda swyddogion WG, un yn y cnawd (6 Tachwedd) gyda 24 o gyfranogwyr ac un ar-lein (12 Tachwedd) gyda 18 o gyfranogwyr (heblaw am y tîm astudio a chynrychiolwyr LIC o'r Grŵp Llywio). Darganfu'r rhyngweithiadau hyn fod cydrannau'r ToC yn bennaf yn cyd-fynd â'r hyn a ddisgwyliid, gyda rhai sylwadau ar eiriau penodol neu faterion penodol a oedd yn gofyn am fwy neu lai o bwyslais a nifer o awgrymiadau eraill a gymerwyd i ystyriaeth. Diwygiwyd y cydrannau manwl o'r ToC, yn seiliedig ar y adborth hwn.

Roedd unedau polisi LIC a oedd yn gysylltiedig â'r cyfweiliadau a'r gweithdai fel a ganlyn:

- Adran Fwyd
- Cynaliadwyedd a Datblygiad Amaethyddiaeth

⁵ Diffiniwyd llenyddiaeth lwyd fel dogfennau nad ydynt wedi'u hadolygu gan gymheiriaid, a all ddarparu mewnwleidiadau gwerthfawr i bwnc perthnasol. Oherwydd diffyg proses adolygu gan gymheiriaid, aseswyd pob un o'r ffynonellau hyn i sicrhau eu bod yn gredadwy, wedi'u defnyddio yn gyfredol, yn ffynonellau cyfeiriedig yn briodol ac yn gronfeydd data o enw da. Cafodd y dogfennau eu croesgyfeirio hefyd â'r llenyddiaeth academiaidd sydd ar gael.

- Swyddfa'r Prif Swyddog Milfeddygol (OCVO)
- Tirluniau, Natur a Choedwigoedd
- Datblygu Gwledig
- Morol a Bioamrywiaeth
- Diwygio Rheoli Tir
- Taliadau Gwledig Cymru
- Diogelwch Llifogydd, Dŵr a Thomenni Glo

Yn olaf, yn seiliedig ar adborth o'r gweithdai, adolygwyd rhai elfennau o'r terminoleg ToC i wneud teitlau'r cydrannau ToC yn fwy cyfeillgar i'r defnyddiwr. Mae'r derminoleg wreiddiol a diwygiedig wedi'i hamlinellu isod, gyda'r ddau gyntaf yn aros yn ddigynfnewid.

Tabl 1-1: Cymhariaeth o derminoleg ToC newydd a gwreiddiol

Terminoleg newydd	Terminoleg wreiddiol
- Canlyniadau	- Canlyniadau
- Amcanion	- Amcanion
- Dibenion Cymorth	- Isamcanion
- Amodau galluogi	- Galluoedd
- Gweithredoedd	- Gweithgareddau
- Mecanweithiau polisi	- Mewnbynnau

Cafodd nifer o gyfyngiadau eu hadnabod wrth gymhwyso'r broses ToC i'r SLM. Y her bennaf oedd ehangder fframwaith polisi'r SLM, gan olygu y gellir mynd i'r afael â'r amcanion a'r Pwrpasau Cymorth trwy amrediad eang o weithredoedd a chyflyrau galluogi, llawer ohonynt sydd â'r potensial i fynd i'r afael ag amcanion lluosog i raddau amrywiol. Felly, roedd cyflwyno'r cydrannau rhyngweithiol lluosog hyn mewn ffordd glir a hygyrch yn ystyriaeth allweddol. Y datrysiad a fabwysiadwyd oedd grwpio'r rhestrau manwl o weithredoedd ac amodau galluogi i greu rhestrau byrrach a oedd yn 'gynhwysfawr', gyda'r rhestrau manwl wedi'u nythu o danynt a'u gosod yn Atodiadau 1 a 2 o'r adroddiad hwn. Mae hyn yn hwyluso adeiladu diagram sengl sy'n dod ag elfennau allweddol y ToC ynghyd ar un dudalen. Fodd bynnag, y prif gyfyngiad ar y dull hwn yw bod pob gweithred drosfwaol ac amod galluogi yn eithaf cyffredinol o natur ac felly mae ganddo'r potensial i fynd i'r afael â'r rhan fwyaf o Ddibenion Cymorth (gweler y pwynt isod).

Mae ehangder Fframwaith SLM hefyd yn cyflwyno cyfyngiad ychwanegol, sef na all y ToC benodi yn fanwl yr amrediad llawn o weithredoedd nac amodau galluogi y gellid eu cwrmpasu gan fecanwaith polisi posib (fel cynllun i ddarparu cymorth ar gyfer gweithredoedd penodol a gymerir gan ffermwyr) a ddatblygwyd i ddiwallu Dibenion Cymorth SLM ac amcanion SLM. Y syniad yw y byddai'r gweithredoedd a'r amodau galluogi hyn yn cael eu gosod o fewn modelau rhesymeg unigol ar wahân a deilwriwyd i'r cynlluniau gwahanol a'u nythu o dan y ToC trosfwaol hwn. Goblygiad hyn, fodd bynnag, yw y gall y ToC ddangos yn unig fod gan weithred y potensial i gyfrannu at amod galluogi, neu fod gan amod galluogi y potensial i helpu i fynd i'r afael â Diben Cymorth, efallai nad yw'n berthnasol nac yn briodol ym mhob achos. Mae'r ToC yn offeryn, nid yw'n gorfodi. Yn y ddogfen hon, mae'n cael ei wneud yn glir fod angen asesu'r nodweddion penodol a diben y mecanwaith polisi i benderfynu a ellir disgwyl i'r mecanwaith polisi dan sylw gyfrannu at Ddiben Cymorth penodol mewn sefyllfa bywyd go iawn. Bydd defnyddio'r ToC yn

gofyn am ddisgresiwn, gyda barnau yn dal i gael eu gwneud ar gyfer pob mecanwaith polisi yn unigol. Os nad yw'n cael ei ddefnyddio yn y ffordd hon, yna mae ei werth yn llawer mwy cyfyngedig.

Mae hefyd yn werth pwysleisio bod y ToC yn seiliedig ar dystiolaeth, profiad o ddefnyddio mecanweithiau polisi amrywiol a chyflwr presennol ar y pryd y cafodd ei gynnull. Dros amser, bydd rhai o'r newidynnau hyn yn newid a bydd angen adolygu a diweddarau'r ToC yn rheolaidd i'w gadw'n berthnasol. Dylai fod yn agored i addasu a gwelliant parhaus.

1.2 Defnydd o'r ToC at ddibenion gwerthuso

Bydd y ToC yn gwybodaeth ar gyfer datblygu Fframwaith Ymchwil a Gwerthuso Monitro ar gyfer adrodd SLM fel y gofynnir gan y Ddeddf Amaethyddiaeth, gan gynnwys datblygu dangosyddion a thargedau ar gyfer asesu cynnydd tuag at gyflawni nodau SLM.

Mae'n darparu strwythur cyffredinol i wybod am y monitro a'r gwerthuso a yw'r Fframwaith SLM yn cael yr effeithiau a ragwelwyd a phenderfynu ar raddfa'r cynnydd tuag at gyflawni'r nodau a'r canlyniadau a nodwyd.

Bydd yn cael ei ddefnyddio i wybod am ddrafftio'r cwestiynau gwerthuso ac yn helpu i benderfynu beth sydd angen ei fesur (a beth nad oes), gan ddarparu fframwaith ar gyfer y dangosyddion i'w defnyddio a'r dystiolaeth y dylid ei chasglu.

Dylid profi'r rhagdybiaethau a'r risgiau a nodwyd yn y ToC trwy fonitro rheolaidd yn ogystal â gwerthuso i helpu i esbonio cynnydd (neu ddiffyg) tuag at gyflawni nodau a gwybodaeth am unrhyw addasiadau y gall fod angen eu gwneud. Gall fod angen addasiadau i'r risgiau a'r rhagdybiaethau a ymgorfforir yn y ToC wrth i dystiolaeth newydd ymddangos.

Gall gwerthuso effaith Fframwaith SLM ddangos bod ffactorau yn dylanwadu ar gyflawniad llwyddiannus ei nodau sy'n wahanol i'r rhai a gynhelir yn y ToC. Os yw hyn yn wir, byddai'n briodol i ailymweld â'r ToC a'u haddasu yn seiliedig ar y dystiolaeth.

Rhan allweddol o'r ToC yw sicrhau bod y Fframwaith SLM yn cysylltu â pholisi strategol presennol a pholisïau eraill, y strwythur monitro a gwerthuso sy'n deillio ohono a'r targedau a'r dangosyddion cysylltiedig. Mae hyn yn debygol o arwain at dystiolaeth gan SLM sy'n cyfrannu at dargedau a dangosyddion polisi eraill neu y gall tystiolaeth o bolisïau heblaw am SLM gyfrannu at gyflawni targedau a dangosyddion fframwaith SLM.

Bydd y broses o ddewis dangosyddion posib a chynnig targedau posib ar gyfer y fframwaith monitro a gwerthuso yn cynnwys paratoi rhestr hir, sy'n cwmpasu pob ardal amcan ac isamcan SLM. Bydd hyn yn seiliedig ar dystiolaeth o bolisïau Cymreig eraill a pholisïau tebyg yn y DU ac Ewrop. Bydd hyn yn cael ei leihau i restr fer o ddangosyddion trwy broses o ymgysylltu â rhanddeiliaid allanol a phersonél allweddol yn LIC. Unwaith y bydd y set derfynol o ddangosyddion wedi'i chytuno, bydd y broses o ddatblygu targedau posibl yn cael ei hystyried yn seiliedig ar y dystiolaeth y gall fframwaith SLM ei gynhyrchu o'r mecanweithiau polisi a amlinellir yn y ToC.

1.3 Defnydd o'r ToC o fewn Llywodraeth Cymru

Mae'r ToC yn gosod damcaniaeth gweithio am y gwahanol ffactorau sydd eu hangen i gyflawni'r amcanion SLM. Mae'r rhain yn destun dilysu yn ystod ac ar ôl gweithredu'r gwahanol fecanweithiau polisi a osodwyd. Mae'n ddogfen fyw y dylid ei hadolygu'n rheolaidd a'i diweddarau

pan fo angen. Mae'n darparu fframwaith ar gyfer esbonio sut y gellir cyflawni'r amcanion SLM, yn unol â Deddf Amaethyddiaeth (Cymru) 2023. Mae'n cefnogi LIC wrth ddatblygu polisïau, gan ddarparu dull o ddangos llwybr ar sut y byddant yn cyflawni Dibenion Cymorth a'r amcanion SLM, gan nodi unrhyw ragdybiaethau a ffactorau risg sylfaenol. Bydd y fframwaith yn gwasanaethu dwy swyddogaeth allweddol: cefnogi dylunio a chyflawni polisïau (e.e. cynlluniau cymorth, rheoleiddio) er mwyn cefnogi SLM, a'r gwerthusiad dilynol o a yw, ac i ba raddau, y gweithgareddau hyn wedi cyfrannu at yr amcanion SLM yn unol â rhesymeg y ToC.

Ar gyfer dylunio polisïau SLM, gellir defnyddio'r ToC SLM i archwilio sut y gall polisïau newydd ffitio o fewn SLM fel cyfanwaith a beth allai fod angen bod ar waith i sicrhau y gall gyflawni yn erbyn Dibenion Cymorth a'r amcanion SLM. Bydd y ToC SLM yn cefnogi'r adnabod o weithgareddau ac amodau galluogi sydd angen bod ar waith i sicrhau y gall y polisi newydd berfformio fel y disgwylir, rhagdybiaethau sydd angen i fod yn wir, a pha risgiau y gallai fod angen mynd i'r afael â nhw. Gellir mapio'r model rhesymeg penodol ar gyfer y polisi newydd yn erbyn y ToC SLM i greu llinell glir o olwg ar ble y bydd yn ffitio o fewn y rhaglen ehangach, ategu gweithgaredd presennol, a sut y disgwylir iddo gyflawni ar amcanion ehangach. Nid yn unig y bydd y broses hon yn cefnogi dylunio polisïau yn effeithiol ond gall hefyd weithredu fel offeryn i gyfathrebu'n ehangach y rhesymeg y tu ôl i weithgaredd newydd a chyd-fynd â nodau ehangach.

Bydd y ToC SLM hefyd yn darparu fframwaith pwysig ar gyfer gwerthuso SLM. Mae'r cysylltiadau achosol rhwng gweithgareddau ac amcanion SLM, y rhagdybiaethau sy'n sail i'r rhesymeg, y galluoedd a'r ffactorau cyd-destunol a nodwyd yn y ToC yn darparu strwythur y gellir dylunio cwestiynau gwerthuso yn ei erbyn i brofi a oedd y rhesymeg y model yn wir, i ba raddau y gwnaeth hynny, a'r rhesymau dros hyn. Bydd hefyd yn helpu i adnabod pwyntiau ar hyd y gadwyn achosol lle y dylid casglu data a, yn y ffordd hon, agweddau y gallai fod angen casglu data newydd arnynt.

2 Cefndir a chyd-destun i'r fframwaith Rheoli Tir Cynaliadwy

Mae'r adran hon yn nodi'r cefndir i'r Fframwaith SLM, ei bwrpas a'r cyd-destun ehangach y mae'n gweithredu ynddo.

2.1 Rheswm dros gyflwyno fframwaith SLM newydd i Gymru

Mae Deddf Amaethyddiaeth (Cymru) 2023 yn sefydlu SLM fel y fframwaith ar gyfer cymorth a rheolediddio amaethyddiaeth yn y dyfodol yng Nghymru.

Mae ymadawiad y DU â'r Undeb Ewropeaidd (UE) hefyd wedi golygu gadael Polisi Amaethyddol Cyffredin yr UE (PAC) a ddarparodd am lawer o ddegawdau y fframwaith rheoleiddiol a oedd yn cynnig cymorth i ffermwyr a rheolwyr tir eraill. Mae amaethyddiaeth yn gyfrifoldeb datganoledig yn y DU sy'n golygu bod gan Lywodraeth Cymru y cyfle i ddatblygu polisi amaethyddol newydd i Gymru, i fynd i'r afael â'r blaenoriaethau a'r anghenion penodol a wynebier. Mae'n bwysig nodi bod y gyllideb ar gyfer amaethyddiaeth yn parhau i fod yn gyfrifoldeb y DU o dan reolaeth y Trysorlys, gan osod rhai cyfyngiadau ar yr hyn y gellir ei wneud yn ymarferol.

Fel y nodir yn y Memorandwm Esboniadol i Ddeddf Amaethyddiaeth (Cymru) 2023, mae'n flaenoriaeth i Lywodraeth Cymru fynd i'r afael â'r heriau cysylltiedig o gynhyrchu bwyd cynaliadwy, ymateb i'r argyfwng hinsawdd a gwrthdroi'r dirywiad o fioamrywiaeth (adran 3.16). Mae hefyd yn nodi bod 'gweithio y tu allan i'r UE hefyd yn debygol o olygu amgylchedd economaidd mwy heriol' a bod 'rhaid i gymorth fferm helpu ffermwyr i addasu i hyn' (adran 3.17). Yn ogystal, dylid cofio bod amaethyddiaeth yn digwydd o fewn cyd-destun ehangach y gadwyn gyflenwi bwyd-amaeth gyflawn, sector sydd yn agored i ddynameg geowleidyddol, economaidd ac eraill sy'n codi ar lefel ryngwladol yn ogystal â lefel ddomestig. Mae'r gadwyn gyflenwi hon yn cael ei deall fel elfen sylweddol yn y sbectrwm o "weithgareddau atodol" a grybwyllir yn y Ddeddf.

Mae ystyr "Rheoli Tir Cynaliadwy" yng nghyd-destun y Ddeddf wedi cael ei ddiffinio gan Lywodraeth Cymru: Mae SLM yn ymgorffori cyfraniad amgylcheddol, economaidd, diwylliannol a chymdeithasol ffermwyr yng Nghymru. Mae wedi'i seilio ar gysyniad a gydnabyddir yn rhyngwladol bod adnoddau, gan gynnwys priddoedd, dŵr a chnydau, yn cael eu defnyddio ar gyfer cynhyrchu nwyddau i ateb anghenion dynol yn y fath fodd fod anghenion y genhedlaeth bresennol wedi'u cydbwysu â'n rhwymedigaethau i genedlaethau'r dyfodol"⁶.

Mae Deddf Amaethyddiaeth (Cymru) 2023, felly, yn galluogi system newydd o gymorth fferm i gael ei sefydlu, yn seiliedig ar y fframwaith SLM i "uchafu nerth gwarchodol natur trwy ffermio" (gweler adran 3.18 o [Femorandwm Esboniadol Deddf Amaethyddiaeth \(Cymru\) 2023](#)). Mae'r system newydd o gymorth wedi'i bwriadu i gymryd ymagwedd integredig at 'alluogi'r cynhyrchu cynaliadwy o fwyd ochr yn ochr a chyflawni gwelliannau i faterion cymdeithasol ac amgylcheddol' yn ogystal â 'chymorth i'r rhannau hynny o'r diwydiant ehangach a'r gadwyn gyflenwi sydd hefyd yn cynorthwyo cyflawni SLM yn barhaol' (gweler adran 3.20 [Memorandwm Esboniadol Deddf Amaethyddiaeth \(Cymru\) 2023](#)).

⁶ Llywodraeth Cymru (2023), [Y Ddeddf Amaethyddiaeth \(Cymru\) 2023: Cyflwyno'r Fframwaith Rheoli Tir Cynaliadwy](#)

Mae'r fframwaith SLM yn bwriadu sicrhau sector ffermio cynaliadwy yng Nghymru ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol, yn gyson â'r rhwymedigaethau a nodir o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn ogystal â Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016.

2.2 Y cyd-destun ehangach yn y DU ac yn rhyngwladol

Mae'n rhaid i weithredu Deddf Amaethyddiaeth (Cymru) 2023 ystyried y cyd-destun ehangach yn y DU ac yn rhyngwladol y mae polisi yng Nghymru yn cael ei gymhwyso ynddo.

Mae hyn yn cynnwys nifer o baramedrau eang. Mae elfennau allweddol yn cynnwys deddfwriaeth a pholisïau ledled y DU sy'n berthnasol i amaethyddiaeth a SLM ac hefyd deddfwriaeth a chytundebau rhyngwladol ehangach sy'n gymwys i Gymru yn uniongyrchol neu drwy ddeddfwriaeth ddomestig orfodol y DU. Rhoddir rhai enghreifftiau ym Mlwch 1.

Blwch 1: Enghreifftiau o ymrwymïadau rhyngwladol Llywodraeth Cymru sy'n berthnasol i'r Fframwaith SLM

Bioamrywiaeth – y Fframwaith Bioamrywiaeth Byd-eang Kunming-Montreal 2023

Hinsawdd – y Cytundeb Fframwaith ar Newid yn yr Hinsawdd 1992, y Protocol Kyoto a chytundebau eraill sy'n codi o dan y Cytundeb

Treftadaeth Ddiwylliannol – Confensiwn Treftadaeth y Byd

Cynaliadwyedd – Nodau Datblygu Cynaliadwy y Cenhedloedd Unedig 2015

Cytundebau amgylcheddol amlochrog eraill – fel Cytundeb UNECE ar Halogiad Aer Trwy Drosglwyddiadau Hir Trawsffiniol a phrotocolau cysylltiedig sy'n ymwneud â llygrwyr aer fel NOx.

O ran y cyd-destun polisi, mae polisi masnach a fabwysiadwyd gan y DU yn cael effaith uniongyrchol ar y sector amaethyddiaeth a defnydd tir yng Nghymru a'r polisïau y gellir eu defnyddio i lywio'r rhain. Mae polisi masnach yn bŵer a gadwyd ac yn cael ei drafod gan Lywodraeth y DU ond mae'n rhwymol ar Gymru. Mae polisi'r DU yn ei dro wedi'i rwymo gan delerau [Cytundeb Sefydliad Masnach y Byd \(WTO\) ar Amaethyddiaeth](#) gan fod y DU yn aelod o'r WTO. Mae angen hysbysu polisïau cymorth ar gyfer amaethyddiaeth i'r WTO yn unol â'r system ddosbarthu a gytunwyd.

Mae'r DU wedi bod yn weithgar yn trafod cytundebau masnach newydd neu ddiwygiedig ag amrediad o drydydd gwledydd trydydd a phartneriaethau masnach, proses sy'n debygol o barhau.

Yn ogystal, mae opsiynau polisi o fewn y DU gyfan, gan gynnwys Cymru, yn rhwymol gan delerau [Cytundeb Masnach a Chydweithrediad y DU](#) gyda'r UE a pholisïau a fabwysiadwyd gan lywodraeth y DU o fewn y fframwaith hwn, fel y [Fframwaith Windsor](#), a ddaeth i rym ym mis Hydref 2023. Gall addasiadau i'r trefniadau masnach presennol â'r UE ddigwydd. Er enghraifft, mae Llywodraeth y DU wedi mynegi dymuniad i wneud cytundeb newydd â'r UE yn y maes milfeddygol a allai gael effaith ar fasnach amaeth-bwyd ([Plaid Lafur](#), 2024). Fodd bynnag, ar hyn o bryd (gaeaf 2024/25) nid oes gan y llywodraeth gynlluniau i geisio ymuno â Marchnad Sengl yr UE, yr Undeb Tollau, cytundebau symud rhydd o lafur na'r UE ei hun.

Mae hefyd pwerau eraill a gadwyd sy'n achosi amodau ffiniau sy'n berthnasol i gyflawni nodau Rheoli Tir Cynaliadwy yng Nghymru. Mae enghraifft nodedig yn [Neddf Marchnad Fewnol y Deyrnas Unedig](#) (2020). Mae eraill yn cynnwys [Cynllun Masnachu Allyriadau'r DU](#), y [Mecanwaith Addasiad Ffin Carbon](#) a ddisgwyllir, rheolau dilynol a fwriadwyd i reoli mewnforyn cynnyrch sy'n gysylltiedig â thorri coed, mesurau sy'n gysylltiedig â bioddiogelwch, iechyd a diogelwch ac ati. Mae agweddau penodol ar y gyfundrefn dreth, gan gynnwys y driniaeth o dir amaethyddol a busnesau yn y dreth etifeddiaeth hefyd yn gallu cael effaith ar gyflawni nodau SLM.

Yn ogystal â'r effaith y bydd defnyddio pwerau a gadwyd a deddfwriaeth gysylltiedig yn ei chael ar Gymru, mae'n werth nodi y gall ymarfer pwerau datganoledig yn Lloegr, yr Alban a Gogledd Iwerddon hefyd gael effaith ar SLM yng Nghymru. Er enghraifft, mae pob un o'r tair gweinyddiaeth hon yn datblygu eu polisiau amaethyddol, defnydd tir a pholisiau cysylltiedig eu hunain ac nid ydynt yn dilyn yr un ymagwedd yn fanwl. Gellir disgwyl polisiau gwahanol o fewn y DU, sy'n gwrthgyferbynnu â'r polisiau bras debyg (er nad ydynt yn union debyg) a gymhwyswyd o dan y CAP. Gall hyn, yn ei dro, gael canlyniadau gorlifo i Gymru, er enghraifft os yw buddsoddiad mewnol yn y sector yn cael ei ddenu'n fwy at un rhan o'r DU nag eraill oherwydd y cymhellion sydd ar waith.

Y tu hwnt i'r cyd-destun deddfwriaethol a pholisi ehangach, bydd cyflawni nodau SLM yn cael ei ddylanwadu gan amrywiaeth o amodau cymdeithasol-economaidd ac amgylcheddol, fel:

- Amodau geowleidyddol, prisiau ynni a chynhyrchion;
- Marchnadoedd amaethyddol, gan gynnwys prisiau fferm, prisiau coed;
- Prisiau mewnbwn fferm, amodau'r farchnad lafur;
- Newid tariffau a phatrymau masnach;
- Cyfraddau twf economaidd, cyfraddau llog, argaeledd credyd, prisiau tir;
- Datblygiad technoleg a'i argaeledd ar y tir e.e. trwy fand eang; a
- Yr effeithiau o newid yn yr hinsawdd a digwyddiadau tywydd, goblygiadau ar gyfer cyflenwad dŵr, rheoli llifogydd ac ati.

At ddibenion y ToC, mae angen ystyried y cyd-destun, a amlinellwyd yn fras yma. Mae'r ToC yn ddogfen fyw ac efallai y bydd angen gwneud newidiadau i'r ToC, os bydd newidiadau sylweddol yn y fframwaith cyd-destunol.

3 Rhanddeiliaid Allweddol

Mae gan amrywiaeth eang o randdeiliaid ddiddordeb mewn cyflawni nodau SLM. Mae Tabl 3-1 yn eu gosod yn ôl math o randdeiliad. Dylid gweld y rhestr hon fel man cychwyn yn hytrach na rhestr gynhwysfawr. Yn y ToC, defnyddir y term 'rhanddeiliaid SLM' fel llaw fer i gyfeirio at y mathau hyn o randdeiliaid.

Tabl 3-1: Mathau o randdeiliaid â diddordeb mewn cyflawni amcanion yr SLM

Categori eang	Mathau posibl o weithredwyr/rhanddeiliaid
Ffermwyr a rheolwyr tir	Tir âr Nwyddau llaeth Cig eidion a Defaid (ucheldir ac iseldir) Moch/Dofednod Organig a Phorfa am Oes Garddwriaeth Defnyddwyr Tir Comin Tenantiaid Meysydd eraill o gynhyrchu bwyd a gwmpesir gan y fframwaith SLM Meysydd eraill o reolaeth tir a gwmpesir gan y fframwaith SLM
Perchenogion tir	Grwpiau perchenogion tir preifat Perchenogion tir sefydliadol (e.e. Dŵr Cymru, yr Eglwys yng Nghymru) Perchenogion tir NGO amgylcheddol (e.e. Cymdeithas Frenhinol er Gwarchod Adar (RSPB) Cymru) Perchenogion tir sector cyhoeddus (e.e. Awdurdodau Parc Cenedlaethol, Cyfoeth Naturiol Cymru) Perchenogion tir hamdden, ffordd o fyw
Cynghorwyr /ymgynghorwyr	Asiantiaid tir a rheolwyr ffermydd Cynghorwyr arbenigol e.e. Grŵp Cynghori Ffermio a Bywyd Gwylt (FWAG) Swyddogion datblygu lleol/economaidd Milfeddygon a chynghorwyr arbenigol eraill Cyrrff iechyd a lles anifeiliaid eraill (e.e. Cymdeithas Frenhinol er Atal Creulondeb i Anifeiliaid - RSPCA)
Darparwyr hyfforddiant a sgiliau	Lantra Cymru Tir Coed Colegau addysg bellach Colegau Amaethyddol Arbenigol
Sefydliadau Anllywodraethol (NGOs)	Sefydliadau Anllywodraethol Amgylcheddol e.e. Ymddiriedolaethau Bywyd Gwylt, Cyfeillion y Ddaear Cymru, Coed Cadw, Cronfa Bywyd Gwylt y Byd Cymru, FWAG, Cynghrair Cefn Gwlad Cymru Sefydliadau Anllywodraethol Cymdeithasol Gwledig, (e.e. Elusen Cefn Gwlad Cymru (CPRW), Farmwell Cymru)
Sefydliadau ymchwil	Prifysgolion a Sefydliadau Ymchwil Arbenigedd ymchwil gwyddonol yn y sector cyhoeddus a phreifat
Cwmnïau dŵr a chyrff amgylcheddol	Dŵr Cymru Hafren Dyfrdwy Ymddiriedolaethau afonydd e.e. Ymddiriedolaeth Gwy ac Wysg, Afonydd Cymru / Gofalu am Afonydd Cymru, Ymddiriedolaeth Afonydd Gorllewin Cymru
Sefydliadau ffermio	Undeb Cenedlaethol y Ffermwyr (NFU) Cymru Undeb Amaethwyr Cymru (FUW) Cymdeithas Tir a Busnes Gwledig (CLA) Rhwydwaith Ffermio Ffrindiau Natur Cymdeithas y Ffermwyr Tenant (TFA) Ffederasiwn Clybiau Ffermwyr Ifanc Cymru Cynghrair y Gweithwyr Tir Fforwm Organig Cymru

Categori eang	Mathau posibl o weithredwyr/rhanddeiliaid
Sectorau ategol – i fyny ac i lawr y ffrwd	Manwerthwyr bwyd, proseswyr a chyfanwerthwyr Cwmnïau cludiant bwyd a phacio arbenigol Cwmnïau llaeth, eraill sy'n gysylltiedig â systemau cynhyrchu Cwmnïau porthiant Cwmnïau gwrtaith a hadau Contractwyr amaethyddol – e.e. ar gyfer ffensio, cynaeafu ac ati,
Twristiaeth a hamdden	Gweithredwyr twristiaeth e.e. Croeso Cymru, tywyswyr lleol Busnesau ecodwristiaeth mwy arbenigol Sefydliadau iechyd a llesiant e.e. Iechyd Cyhoeddus Cymru Cerddwyr a grwpiau cerdded eraill Grwpiau chwaraeon sy'n dibynnu ar dir gwledig Darparwyr llety e.e. gwestai, Gwely a Brecwast, gwersylloedd ac ati. Gweithredwyr atyniadau e.e. amgueddfeydd, canolfannau gweithgaredd ac ati. Darparwyr cludiant e.e. bws, rheilffordd, rhent beic a beic trydan
Sefydliadau ariannol	Banciau a Chymdeithasau Adeiladu Cwmnïau buddsoddi a chronfeydd pensiwn Cwmnïau yswiriant
Sefydliadau coedwigaeth	Coed Cymru (Sefydliad Coetir Cymru) Coedwigwyr a rheolwyr coedwig Cyfoeth Naturiol Cymru
Cwmnïau technoleg ac ynni	Datblygwyr ynni adnewyddadwy Perchenogion tir sy'n cynnal prosiectau ynni Cwmnïau amaeth-dechnoleg
Cyrff ardystio	Tractor Coch, Cymdeithas y Pridd, Porfa am Oes Cysylltu'r Amgylchedd a Ffermio (LEAF)
Cyrff iaith a diwylliant Cymru	Cymdeithas yr Iaith Gymraeg (The Welsh Language Society) Urdd Gobaith Cymru Comisiynydd y Gymraeg (Welsh Language Commissioner) Gweithredwyr digwyddiadau diwylliannol
Preswylwyr (a chyrff sy'n eu cynrychioli)	Plant a phobl ifanc, myfyrwyr, henoed, teuluoedd Cyrff iechyd a llesiant Perchenogion cartrefi a rhentwyr
Arweinwyr cymunedol	Swyddogion etholedig – cynghorwyr a chynrychiolwyr y Senedd (Senedd Cymru) Arweinwyr crefyddol Actifyddion cymunedol – eiriolwyr dros yr iaith Gymraeg ac actifyddion amgylcheddol Aelodau cymdeithasau cymdogaeth
Sector iechyd	Gweithwyr iechyd proffesiynol lleol sy'n cwmpasu agweddau corfforol a meddyliol e.e. meddygon teulu ac ysbytai lleol yn ogystal â'r rheini yn y sector preifat.
Busnesau lleol	Siopwyr, perchenogion tai bwyta, caffis ac ati. Crefftau a diwydiannau creadigol lleol Adeiladu arbenigol a chrefftau perthnasol eraill
Ymwelwyr	Twristiaid, preswylwyr dros dro e.e. myfyrwyr neu weithwyr tymhorol
Llywodraeth genedlaethol	Senedd Cymru Llywodraeth Cymru Prif weinidog, gweinidogion Cymru dirprwy weinidogion Cyrff ac asiantaethau cyhoeddus: Iechyd Cyhoeddus Cymru, Cyfoeth Naturiol Cymru (NRW), Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol i Gymru
Llywodraeth ar lefel cymuned	Cynghorau cymuned a thref Cynghorwyr etholedig: cadeirydd neu faer, cynghorwyr cymuned Clerc y cyngor
Ardaloedd dynodedig	Parciau Cenedlaethol a Thirweddau Cenedlaethol Perchenogion Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig, Ardaloedd Amddiffyn Arbennig ac Ardaloedd Cadwraeth Arbennig, safleoedd RAMSAR, Safleoedd Bywyd Gwylt Allweddol. Hen Gofebau wedi'u Rhestru, Adeiladau rhestredig, Ardaloedd Cadwraeth

4 Trosolwg o'r Fframwaith SLM

4.1 Cwmpas

Mae Adran 2 Deddf Amaethyddiaeth (Cymru) 2023 yn rhoi pŵer i Weinidogion weithredu swyddogaethau o dan y ddeddf hon neu unrhyw ddeddf arall mewn ffyrdd sy'n cyfrannu orau at gyflawni'r nodau Rheoli Tir Cynaliadwy i ddarparu cymorth neu i reoleiddio: a) amaethyddiaeth, neu weithgareddau eraill a gynhelir ar dir a ddefnyddir ar gyfer amaethyddiaeth neu; b) gweithgareddau cysylltiedig.

Blwch 2: Diffiniadau yn Neddf Amaethyddiaeth (Cymru) 2023

Diffinnir amaethyddiaeth yn Adran 51 o'r Ddeddf fel a ganlyn:

Adran 51: Ystyr 'amaethyddiaeth' a chyfeiriadau cysylltiedig

(1) Yn y Ddeddf hon, mae "amaethyddiaeth" yn golygu—

- (a) garddwriaeth;
- (b) ffermio cnydau â;
- (c) ffermio llaeth;
- (ch) cadw a bridio anifeiliaid;
- (d) defnyddio tir fel tir pori;
- (dd) defnyddio tir fel coetir fferm neu ar gyfer coedwigaeth amaethyddol;
- (e) amaethyddiaeth amgylchedd rheoledig;
- (f) fel arall tyfu planhigion ar gyfer gwerthu, neu ar gyfer gwerthu rhan o blanhigyn;
- (ff) cynnal tir mewn cyflwr sy'n ei wneud yn addas ar gyfer gweithgaredd a restrir ym mharagraffau (a) i ff).

(2) Yn isadran (1)—

- mae "da byw" yn cynnwys, ymhlith pethau eraill, unrhyw anifail a gedwir i gynhyrchu bwyd, diod, olewau, ffibrau neu ledrau, neu i bori tir;
- mae "amaethyddiaeth amgylchedd rheoledig" yn golygu tyfu planhigion mewn ecosystem gaeëdig sy'n caniatáu rheoli newidynnau amgylcheddol (gan gynnwys tymheredd, lleithder, golau a maetholion).

Diffinnir gweithgareddau cysylltiedig yn Adran 52 o'r Ddeddf fel a ganlyn:

Adran 52: Ystyr "gweithgaredd cysylltiedig"

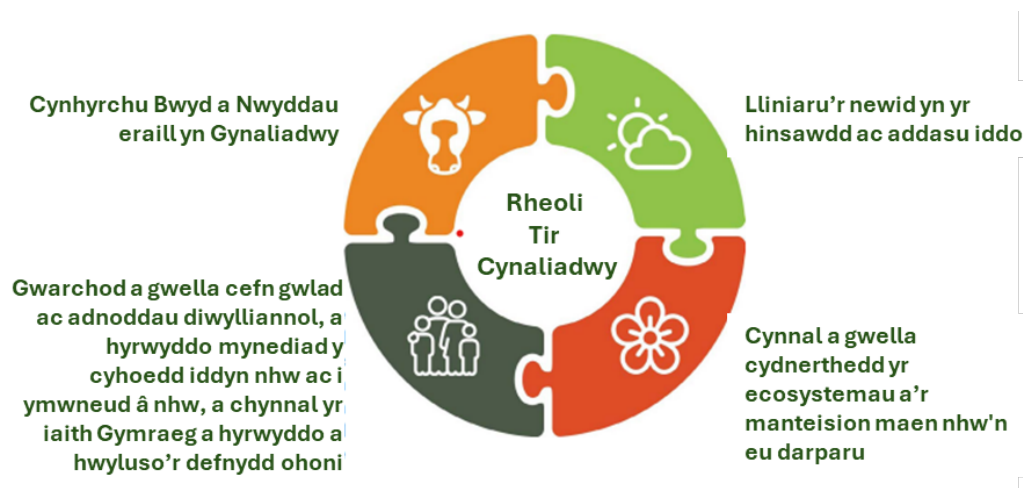
Yn y Ddeddf hon, mae "gweithgaredd cysylltiedig" yn golygu

- a. cymryd camau, ar dir a ddefnyddir ar gyfer amaethyddiaeth—
 - i. i greu a rheoli cynefinoedd, neu at ddibenion eraill sy'n gysylltiedig â chadwraeth natur,
 - ii. lliniaru ac addasu i newid yn yr hinsawdd, neu
 - iii. cynnal a gwella cydnerthedd ecosystemau;
- a) gwerthu, marchnata, paratoi, pecynnu, prosesu neu ddosbarthu cynnyrch sy'n deillio o amaethyddiaeth.

4.2 Amcanion a Dibenion Cymorth SLM

Mae Deddf Amaethyddiaeth (Cymru) 2023 yn sefydlu pedwar amcan SLM i gefnogi pob cymorth a rheoleiddio ar gyfer amaethyddiaeth, tir a ddefnyddir ar gyfer amaethyddiaeth a gweithgareddau cysylltiedig yng Nghymru.

Mae'r amcanion hyn fel a ganlyn:

Ffigur 4-1 Y pedwar amcan SLM o Ddeddf Amaethyddiaeth (Cymru), 2023⁷

Mae Adran 8 y Ddeddf yn rhoi pŵer i Weinidogion Cymru ddarparu cymorth ar gyfer, neu mewn cysylltiad ag, amrediad o ddibenion yn ymgychu dros bedwar prif amcan SLM. Mae rhestr nad yw'n eithriadol wedi'i sefydlu yn y Ddeddf, y gellir ei diwygio neu ychwanegu ati dros amser. Cyfeirir atynt yn yr adroddiad hwn fel “Dibenion Cymorth” ac maen nhw fel a ganlyn:

- annog cynhyrchu bwyd mewn modd cynaliadwy yn amgylcheddol;
- helpu cymunedau gwledig i ffynnu a chryfhau cysylltiadau rhwng busnesau amaethyddol a'u cymunedau;
- gwella cydnerthedd busnesau amaethyddol;
- cynnal yr iaith Gymraeg a hyrwyddo a hwyluso ei defnydd;
- lleihau allyriadau nwyon tŷ gwydr;
- uchafu atafaelu a storio carbon;
- cynnal a gwella cydnerthedd ecosystemau;
- cadw a gwella tirweddau a'r amgylchedd hanesyddol;
- gwella ansawdd aer;
- gwella ansawdd dŵr;
- cynnal a gwella mynediad cyhoeddus a chymryd rhan mewn cefn gwlad a'r amgylchedd hanesyddol;

⁷ Ffynhonnell: Llywodraeth Cymru (2023), [Y Ddeddf Amaethyddiaeth \(Cymru\) 2023: Cyflwyno'r Fframwaith Rheoli Tir Cynaliadwy](#)

- l) lliniaru risgiau llifogydd a sychder;
- m) cyflawni a hyrwyddo safonau uchel o iechyd a lles anifeiliaid;
- n) uchafu effeithlonrwydd adnoddau;
- o) annog busnesau amaethyddol i reoli ynni yn effeithiol (gan gynnwys trwy fabwysiadu arferion effeithlonrwydd ynni ac arbed ynni a chreu ynni adnewyddadwy ar eu tir).

Mae'n bwysig nodi nad yw'r Dibenion Cymorth a nodir yn y rhestr hon yn cael eu gweld yn unigol. Yn hytrach, maen nhw'n atgyfnerthu ei gilydd. Mae hyn yn amlwg o'r ffaith fod llawer ohonynt yn cyfrannu at gyflawni mwy nag un o'r pedwar prif amcan (gweler Adran 5.4).

5 Fframwaith Theori Newid SLM

Mae'r Theori Newid yn dilyn strwythur clir sy'n cynnwys chwe haen wahanol, a ddangosir yn Ffigur 5-1 isod.

Cydran ToC (Fframwaith SLM)	Diffiniad Eifen (pecyn cymorth Defra)	Diffiniad
Canlyniadau terfynol	(3) Canlyniadau tymor hwy	Efallai mai dim ond yn rhannol y bydd canlyniadau tymor hwy - a elwir yn draddodiadol yn effeithiau - yn ganlyniad o gyflawni'r prif amcanion.
Canlyniadau canolradd	(2) Canlyniadau canolradd	Bydd cyflawni prif amcanion y polisi / rhaglen yn dod â chanlyniadau canolradd uniongyrchol (yn y tymor byrrach). Gallai hefyd ddatgloi, gyrru, cataleiddio, cefnogi amrediad o fanteision posibl eraill (ac o bosibl anfanteision), a elwir yn fanteision anuniongyrchol. Yn gyffredinol, mae buddion yn cael eu hadnabod gan gyfeirio at randdeiliaid allweddol - gan ystyried sut y gall cyflawni amcan effeithio ar bob rhanddeiliad.
Amcanion SLM + Dibenion Cymorth	(1) Prif amcanion	Prif amcanion polisi / rhaglen yw'r nodau diriaethol allweddol rydych chi'n disgwyl eu cyflawni yn ystod ei oes. Gellir cyflawni hyn drwy gyflwyno allbynnau allweddol (sy'n gynnwys y gweithgareddau (camau gweithredu) yn y map) neu newid ymddygiad sylweddol neu symudiad yn y ffordd y mae 'system' yn gweithredu.
Amodau galluogi	(4) Rhwystrau wedi'ugoresgyn/galluoedd wedi'u cyflawni	Fel arfer, cyflawnir amcanion polisi/rhaglen pan fydd 'rhwystrau' allweddol neu 'fethiannau marchnad' wedi cael eu goresgyn. Mae offeryn Defra yn awgrymu nodi rhwystrau ac yna eu 'troi'n' gysyniadol i gynrychioli'r galluoedd (amodau galluogi) sydd eu hangen i gyflawni'r prif amcan(ion).
Camau gweithredu	(5) Gweithgareddau	Bydd angen amrywiaeth o weithgareddau (camau gweithredu) ac adnoddau i gynhyrchu'r galluoedd. Dylai'r ToC terfynol gynnwys yr holl weithgareddau (camau gweithredu) a gynlluniwyd a dangos sut y 'dylent' gyda'i gilydd gyflawni'r galluoedd (amodau galluogi).
Polisi Mekanweithiau	(6) Mewnbynnau	Yn gyffredinol, diffinnir y mewnbynnau fel y cyllid neu'r ysgogiad cychwynnol a ddarperir gan lywodraeth ganolog sy'n cychwyn ac yn gwneud y gweithgareddau polisi / rhaglen yn bosibl.

Ffigur 5-1 Elfennau o Theori Newid⁸

Mae'r ToC a ddatblygwyd ar gyfer y Fframwaith SLM yn dilyn y strwythur hwn ac mae fersiwn symlach yn cael ei hamlinellu yn Ffigur 5-2. I wneud y diagram hwn yn ddarllenadwy, dim ond y cysylltiadau rhwng y gweithredoedd a'r amodau galluogi sy'n cael eu cynnwys, gan fod llawer o elfennau yn cysylltu â'r haen uwchben ar gyfer yr haenau eraill. **Error! Reference source not found.** Mae Adran 5.1 i 5.7 yn darparu'r naratif i gyd-fynd â'r ToC ac yn amlinellu'r manylion am y cysylltiadau rhwng yr haenau ToC gwahanol.

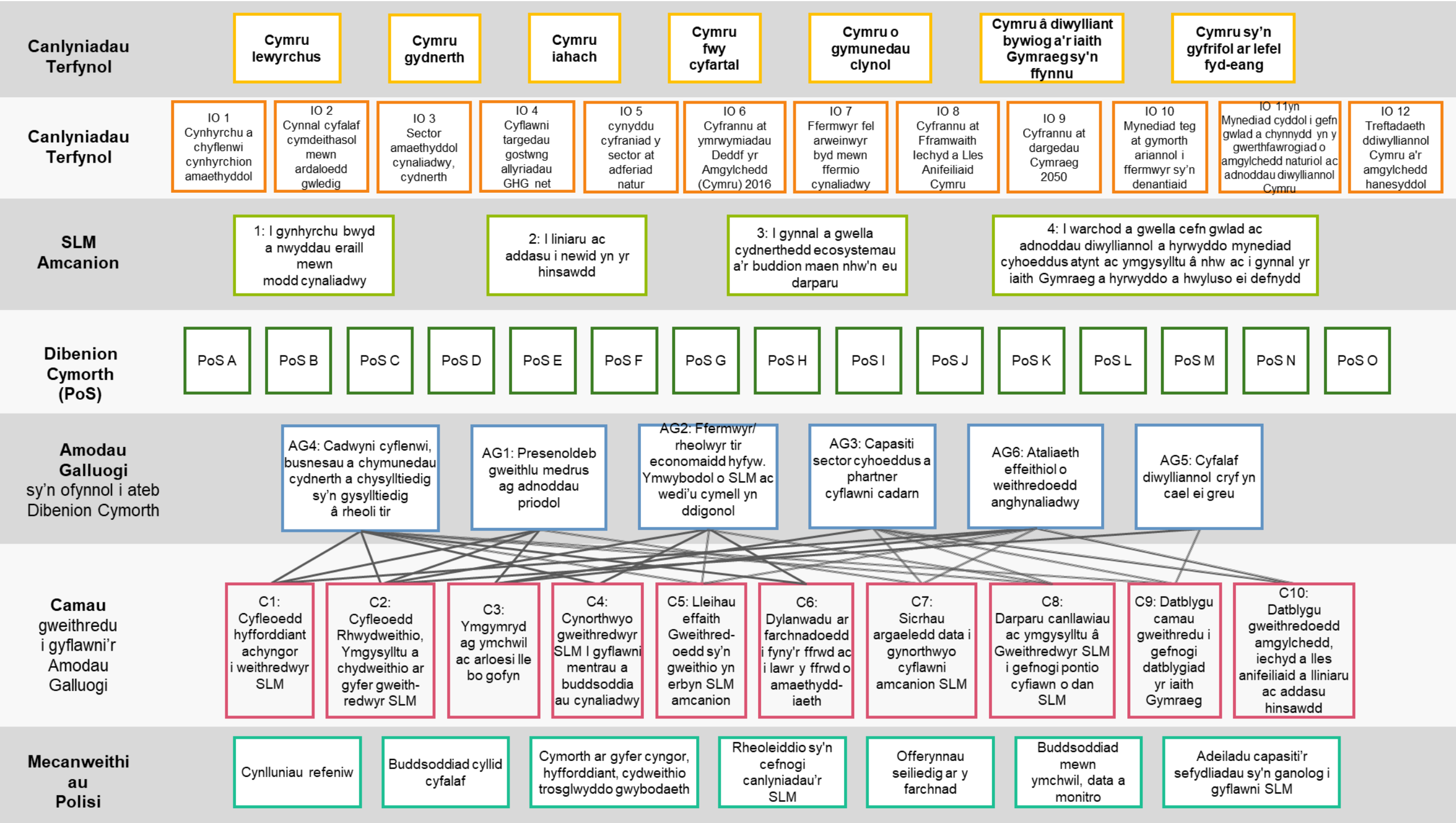
Mae ehangder fframwaith SLM yn creu heriau pan gaiff ei grynhoi i ddiagram sengl â nifer gyfyngedig o gydrannau, y mae angen eu mynegi'n ddigon eang i ddal amrywiaeth o elfennau mwy penodol. Fodd bynnag, byddai diagram mwy o faint gyda nifer fwy o flociau unigol penodol yn anodd iawn i'w defnyddio. Mae'r adrannau isod yn nodi'r cynnwys mwy manwl na ellir ei ddangos yn y diagram.

Fel yr amlygwyd yn Adran 1, mae'n bwysig nodi bod y ToC hwn ar gyfer y Fframwaith SLM (y nodau a'r dyletswyddau a nodir yn y Ddeddf Amaethyddiaeth), yn hytrach na'r mecanweithiau polisi penodol sydd ar waith neu a fydd yn cael eu rhoi ar waith yn y dyfodol er mwyn cyflawni'r nodau hyn. O ganlyniad, mae'n rhaid i'w gylch a'i chynnwys fod yn ddigon eang i allu cynnwys yr holl weithredoedd a'r amodau galluogi a allai fod eu hangen i gyflawni'r 15 Diben Cymorth a'r pedwar

⁸ Ffynhonnell: Addaswyd o Defra (2022), [Pecyn cymorth Theori Newid – SD1421](#)

nod SLM. Pan fo'n briodol, gellid nythu modelau rhesymeg ymyrraeth penodol ar gyfer mecanweithiau polisi unigol o dan y ToC cyffredinol hwn ar gyfer y Fframwaith SLM.

Dylid hefyd nodi nad oes angen i bob mecanwaith/lifer polisi fynd i'r afael â phob gweithred ac amod galluogi. Yr hyn y mae'r ToC yn ceisio ei wneud yw galluogi pob mecanwaith polisi i gael ei wirio a'i ddadansoddi o ran a yw ei gynnwys yn dilyn llinell glir o olwg trwy'r ToC tuag at un neu fwy o'r Dibenion Cymorth a nodau SLM. Lle mae'r llinell olwg hon yn aneglur, byddai hyn yn nodi'r angen i ailymweld â'i dyluniad i ddeall pam mae hyn yn wir ac ystyried y goblygiadau.

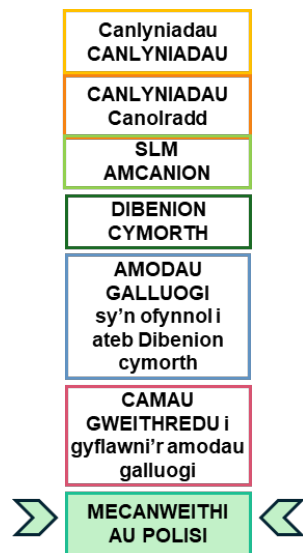
Nodiadau: Mae'r Dibenion Cymorth wedi'u codio yn ôl sut maent yn cael eu cyfeirio atynt yn Adran 8(2) Deddf Amaethyddiaeth (Cymru) 2023 ac maent wedi'u hamlinellu'n llawn yn adran 4.2 a 5.4 o'r adroddiad hwn.
Mae'r Canlyniadau Canolradd wedi'u hamlinellu yn Adran 5.5 o'r adroddiad hwn

Ffigur 5-2: Theori Newid ar gyfer y Fframwaith SLM

Mae'r naratif Theori Newid isod yn disgrifio pob elfen (hynny yw, pob blwch yn y diagram) o'r diagram Theori Newid yn fanwl, ei gysylltiadau â phob elfen arall a'r rhagdybiaethau cysylltiedig. Ym mhob achos, mae'r naratif yn dechrau gyda gwaelod y diagram (mecanweithiau polisi) ac yn gweithio ei ffordd i fyny trwy'r amcanion SLM ac yna'n amlinellu'r canlyniadau canolradd a'r canlyniadau terfynol y disgwylir i'r fframwaith SLM gyfrannu atynt (hanner uchaf y diagram).

Mae ffynonellau ar gyfer y rhwystrau, amodau galluogi a gweithredoedd a nodir isod yn cynnwys y llenyddiaeth academiaidd a llwyd sy'n gysylltiedig â'r nodau SLM, gwerthusiadau polisi, ystyried y polisiâu sydd ar waith ar hyn o bryd yn y DU ac yn yr UE, adborth o ddau weithdy gyda staff polisi LLC, yn ogystal â gwybodaeth arbenigol gan y tîm astudio, sydd i gyd â phrofiad helaeth â dylunio, datblygu a gweithredu polisiâu ar gyfer rheolaeth tir gynaliadwy.

5.1 Mecanweithiau Polisi (Mewnbynnau)

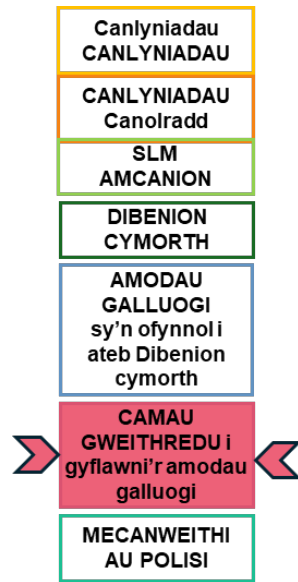

Mae'r mewnbynnau a gipiwyd yn yr haen waelod hon o'r diagram ToC cyffredinol yn fathau o fecanweithiau polisi neu ysgogwyr polisi a allai mewn egwyddor, gael eu defnyddio i efelychu gweithredu a fyddai'n arwain at y gweithredoedd a'r amodau galluog yn cael eu hystyried ac yn y pen draw at gyflawni'r nodau SLM. Mae'r rhestr yn cwmpasu amrywiaeth eang o fecanweithiau polisi i ganiatáu i'r rheini sy'n bodoli ar hyn o bryd a pharhau i fod yn berthnasol, y rheini dan ddatblygiad a mecanweithiau polisi posibl yn y dyfodol nad ydynt eto wedi'u nodi.

Y mathau o fecanweithiau a nodwyd fel perthnasol i'r fframwaith SLM yw:

1. Cynlluniau refeniw sy'n darparu cymorth i reolwyr tir (e.e. y Cynllun Ffermio Cynaliadwy).
2. Cyllid buddsoddiad cyfalaf i ffermwyr, rheolwyr tir a gweithwyr perthnasol eraill i gyflawni canlyniadau penodol (gallai fod yn ffurf grantiau cyfalaf neu fenthyciadau/credydau cost isel).
3. Cymorth ar gyfer cyngor, hyfforddiant, cydweithrediad a throsglwyddo gwybodaeth.
4. Rheoliad sy'n cefnogi canlyniadau SLM (e.e. gofynion amgylcheddol, iechyd a lles anifeiliaid ac ati).
5. Offer seiliedig ar y farchnad (e.e. credydau carbon).
6. Buddsoddiad y sector cyhoeddus mewn ymchwil, data a monitro.
7. Adeiladu gallu sefydliadau sy'n ganolog i gyflwyno SLM, o ran eu hadnoddau, gwybodaeth a sgiliau.

5.2 Camau (Gweithgareddau)

Mae haen y camau yn y ToC yn nodi'r rheiny y disgwylir iddynt fod yn ofynnol ar gyfer cyflawni amodau galluogi y fframwaith SLM (EC) (gweler adran 5.3, gan gynnwys diffiniadau), sydd, yn ei dro, yn angenrheidiol i gyflwyno'r pedwar nod SLM. Byddai'r camau hyn yn cael eu cyflawni trwy un neu fwy o'r mecanweithiau polisi a gynlluniwyd i gyflawni nodau SLM.

O ystyried ehangder nodau SLM, mae nifer fawr o gamau posib wedi'u nodi a allai, mewn egwyddor, gael eu cyflawni er mwyn cyflawni amcanion SLM fel y nodir yn y Ddeddf Amaethyddiaeth (Cymru) (cyfanswm o 35). Gallai'r rhain, yn eu tro, gael eu rhannu'n gamau mwy penodol neu gamau o fewn model rhesymeg ar gyfer mecanwaith polisi unigol. Nid oes unrhyw awgrym fod Llywodraeth Cymru yn cynllunio i gyflwyno unrhyw un o'r camau hyn; mae hyn yn fwy o gofrestr o bosibiliadau.

I wneud y rhestr yn rheolaidd ar gyfer cyflwyniad a gweithrediad y ToC hwn, mae deg cam cyffredinol wedi'u creu, y mae set lawer mwy o gamau manwl yn cael eu grwpio o dani.

Mae'r deg cam **troswaol** fel a ganlyn:

A1: Cyfleoedd hyfforddiant, cymorth a chyngor i weithredwyr SLM	Ystyr: Cynhelir cyfleoedd hyfforddi, addysg, cymorth a chyngor amrywiol i randdeiliaid SLM, gan gynnwys, er enghraifft, mynediad newydd, cynghorwyr a rheoleiddwyr a'r rheiny ar dir dan berchenogaeth y gymuned. Mae hyn yn cynnwys camau i hyrwyddo'r iaith Gymraeg.
A2: Cyfleoedd rhwydweithio, ymgysylltu a chydweithrediad ar gyfer gweithredwyr SLM	Ystyr: Mae cyfleoedd rhwydweithio, ymgysylltu a chydweithio perthnasol yn cael eu datblygu o fewn a thu hwnt i gorff y ffermwyr/rheolwyr tir, gan gynnwys mewn cadwyni cyflenwi a sectorau cysylltiedig ac â'r arbenigedd angenrheidiol, gan gynnwys e.e. milfeddygon.
A3: Ymgymryd ag ymchwil ac arloesi lle bo angen	Ystyr: Cefnogir ymchwil ac arloesi, lle bo angen, gan gynnwys tystiolaeth sylfaenol, mapio, targedu, monitro a gwerthuso.
A4: Cefnogi gweithredwyr SLM i gyflawni mentrau a buddsoddiadau cynaliadwy	Ystyr: Cefnogir gweithredwyr SLM sy'n derbyn cymorth ariannol a / neu sy'n destun gofynion rheoleiddio i gyflawni mentrau cynaliadwy ac i wneud buddsoddiadau cyfalaf. Mae hyn yn cynnwys hwyluso mentrau cyfunol a chysylltiad cryf â, a chyfathrebu mesurau i'r rhanddeiliaid a effeithir.

A5: Lleihau effaith gweithredoedd sy'n gweithio yn erbyn amcanion SLM	Ystyr: Mae gweithredoedd sy'n gweithio yn erbyn nodau SLM, fel problemau iechyd a lles anifeiliaid islaw safon, yn cael eu lleihau trwy reoleiddio, archwilio, gorfodi, diogelu safleoedd diogelu ac ati.
A6: Dylanwadu ar farchnadoedd i fyny ac i lawr y ffrwd amaethyddiaeth	Ystyr: Mae ymyriadau i ddylanwadu ar farchnadoedd i fyny ac i lawr y ffrwd amaethyddiaeth yn cael eu gwneud lle bo angen e.e.i helpu cyflawni prisiau teg i ffermwyr/rheolwyr tir, datblygu galw am gynnyrch cynaliadwy, datblygu cyflenwadau o'r mewnbynau sydd eu hangen fel coedynnau ac ati.
A7: Sicrhau bod data ar gael i gefnogi cyflawni amcanion SLM	Ystyr: Mae data a gwybodaeth ar gael, yn hygyrch ac yn ystyrlon i bawb yn y sector. Mae gan sefydliadau'r gallu a'r hyfforddiant i ddatblygu a gweithredu'r mecanweithiau polisi sydd ar waith i gyflawni nodau SLM a chyfathrebu hyn i randdeiliaid SLM trwy amrediad o weithredoedd ymgysylltu.
A8: Darparu cyfarwyddyd ac ymgysylltu â gweithredwyr SLM i gefnogi newid teg o dan SLM	Ystyr: Gweithredoedd ymgysylltu a chyfarwyddyd i sicrhau bod mynediad yn cael ei sicrhau i wybodaeth, cyngor a chymorth ariannol (lle bo ar gael) ar gyfer pob math o dir a rheolwyr tir – tenantiaid, rheolwyr tir comin, perchnogion tir trwy ddull teg a'i gadw am y cyfnod disgwyltiedig o weithredoedd SLM.
A9: Datblygu gweithredoedd i gefnogi datblygiad yr iaith Gymraeg	Ystyr: Datblygu gweithredoedd i gefnogi'r defnydd parhaus bob dydd o'r Gymraeg mewn gweithgareddau rheoli tir, fel yn y marchnadoedd anifeiliaid. Gallwch gael mynediad i gysiau iaith Gymraeg a mentoriaid iaith i'r rhai sy'n dymuno dysgu yn y sectorau rheoli tir a chysylltiedig.
A10: Datblygu gweithredoedd amgylcheddol, iechyd a lles anifeiliaid a gweithredoedd lliniaru ac addasu yn erbyn newid yn yr hinsawdd	Ystyr: Gweithredoedd amgylcheddol, iechyd anifeiliaid a lles a gweithredoedd addasu a lliniaru yn erbyn newid yn yr hinsawdd i sicrhau rheolaeth briodol o dir a phenderfyniadau yn y dyfodol ar reoli tir ymhlith prif randdeiliaid SLM.

Mae trosolwg o'r cyfraniadau posib o'r gweithredoedd i'r amodau galluogi yn yr haen ganlynol o'r ToC wedi'u hamlinellu yn Tabl 5-1. Dylid nodi bod y cysylltiadau rhwng y gweithredoedd a'r amodau galluogi a amlygwyd yn y prif gysylltiadau posib uniongyrchol. Fodd bynnag, gall fod rhai cysylltiadau anuniongyrchol nad ydynt wedi'u nodi yma.

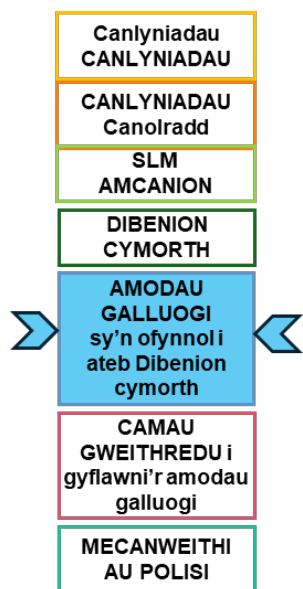
Mae'n bwysig pwysleisio, o ystyried natur eang y Fframwaith SLM, na all y ToC ond dangos cyfraniadau 'posibl'. Nid yw'n orfodol: bydd gweithredoedd yn y categorïau y manylir arnynt yma yn amrywio yn eu pwrpas a'u gweithrediad ac ni fyddant yn cyfrannu o reidrwydd at greu'r amodau galluogi. Os bydd yr weithred yn cyfrannu at amod galluogi penodol mewn realiti neu beidio yn dibynnu ar bwrpas, pwnc a chynnwys penodol y mecanwaith polisi dan sylw a'r cyd-destun y caiff ei gymhwyso ynddo. Bydd angen i hyn gael ei wirio drwy asesiad ar gyfer pob mecanwaith polisi yn unigol. Mae'r rhestr fanwl o weithredoedd sy'n eistedd o dan bob un o'r deg gweithred mawr hyn wedi'u nodi Tabl 7-1 yn Atodiad 1.

Tabl 5-1: Cyfraniad posibl pob Gweithred i'r Amodau Galluogi (cysylltiadau uniongyrchol)

Gweithredoedd	EC1: Presenoldeb gweithlu medrus ac ag adnoddau priodol	EC2: Ffermwyr/ rheolwyr tir economaidd hyfyr, ymwybodol o SLM ac sydd wedi'u cymell	EC3: Capasiti sector cyhoeddus a phartner cyflenwi cadarn	EC4: Cadwyni cyflenwi, busnesau a chymunedau cysylltiedig â rheoli tir sy'n gydnerth ac wedi'u cysylltu	EC5: Mae cyfalaf diwylliannol cryf yn cael ei greu	EC6: Atal gweithredoedd anghynaliadwy yn effeithiol
A1: Cyfleoedd hyfforddiant, cymorth a chyngor i weithredwyr SLM	*			*		*
A2: Cyfleoedd rhwydweithio, ymgysylltu a chydweithrediad ar gyfer gweithredwyr SLM	*	*		*	*	
A3: Ymgymryd ag ymchwil ac arloesi lle bo angen	*		*			*
A4: Cefnogi gweithredwyr SLM i gyflawni mentrau a buddsoddiadau cynaliadwy		*		*		
A5: Lleihau effaith gweithredoedd sy'n gweithio yn erbyn amcanion SLM		*		*		*
A6: Dylanwadu ar farchnadoedd i fyny ac i lawr y ffrwd amaethyddiaeth		*		*		
A7: Sicrhau bod data ar gael i gefnogi cyflawni amcanion SLM	*		*			*

Gweithredoedd	EC1: Presenoldeb gweithlu medrus ac ag adnoddau priodol	EC2: Ffermwyr/ rheolwyr tir economaidd hyfyw, ymwybodol o SLM ac sydd wedi'u cymell	EC3: Capasiti sector cyhoeddus a phartner cyflenwi cadarn	EC4: Cadwyni cyflenwi, busnesau a chymunedau cysylltiedig â rheoli tir sy'n gydnerth ac wedi'u cysylltu	EC5: Mae cyfalaf diwylliannol cryf yn cael ei greu	EC6: Atal gweithredoedd anghynaliadwy yn effeithiol
A8: Darparu cyfarwyddyd ac ymgysylltu â gweithredwyr SLM i gefnogi newid teg o dan SLM		*	*	*		
A9: Datblygu gweithredoedd i gefnogi datblygiad yr iaith Gymraeg			*	*	*	
A10: Datblygu gweithredoedd amgylcheddol, iechyd a lles anifeiliaid a gweithredoedd lliniaru ac addasu yn erbyn newid yn yr hinsawdd			*			*

5.3 Amodau galluogi (Galluoedd)

Yr amodau galluogi (galluoedd) yw'r amodau sydd angen bod ar waith i gyflawni'r pedwar prif amcan SLM. Maen nhw wedi eu nodi drwy adolygiad o'r rhwystrau a allai atal cyflawniad llwyddiannus yr amcanion SLM. Mae'r rhwystrau hyn wedyn yn cael eu 'troi' i ddatganiadau cadarnhaol – yr amodau galluogi. Mae angen adeiladu amodau galluogi i oresgyn y rhwystrau posibl.

Cafodd nifer fawr o rwystrau posibl, ac felly amodau galluogi, eu hadnabod trwy'r adolygiad llenyddiaeth, cyfweiliadau a gweithdy gyda staff Llywodraeth Cymru fel bod yn berthnasol i gyflawni amcanion SLM yn llwyddiannus.

Cafodd cyfanswm o 31 amod galluogi eu hadnabod. Mae'r rhain yn cynnwys materion cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol, yn ogystal â'r rhai sy'n gysylltiedig â data, tystiolaeth a phroblemau llywodraethiant.

Mae'r rhwystrau a adnabuwyd a'r tystiolaeth sy'n sail iddynt wedi'u hamlinellu yn Atodiad 2.

I wneud y rhestr yn rheolaidd ar gyfer dibenion y ToC hwn, mae chwe amod galluogi cyffredinol wedi'u creu, y grwpir y rhestr lawnach o amodau galluogi manwl.

Mae'r chwe amod galluogi trosfwaol fel a ganlyn:

EC1: Presenoldeb gweithlu medrus ac ag adnoddau priodol	Ystyr: Mae gan weithlu amlsgiliau ag adnoddau priodol sydd â'r wybodaeth a'r ymwybyddiaeth am y blaenoriaethau hinsawdd, amgylcheddol a phryderon iechyd a lles anifeiliaid sy'n gysylltiedig â SLM ac yn deall eu rôl yn cyflawni'r prif flaenoriaethau hyn, sut i'w cyflawni a'r cyddestun sylfaenol o ran newidiadau ehangach yng Nghymru.
EC2: Ffermwyr/gweinyddwyr tir sy'n economaidd gynaliadwy, sy'n ymwybodol o SLM ac sydd wedi'u cymell yn ddigonol	Ystyr: Mae gan randdeiliaid SLM ddigon o reffeniw a mynediad at y cyfalaf sydd ei angen i gynhyrchu bwyd cynaliadwy a gwasanaethau amgylcheddol ar y raddfa sydd ei hangen o fewn busnesau cydnerth,, maent yn ymwybodol o'r manteision economaidd a phroblemau eraill sy'n gysylltiedig â chyd-fynd ag egwyddorion SLM ac maent wedi'u cymell yn ddigonol i fabwysiadu arferion priodol.
EC3: Capasiti sector cyhoeddus a phartner cyflawni cadarn	Ystyr: Mae digon o gapasiti yn y sector cyhoeddus a'r partneriaid cyflawni perthnasol i ddatblygu a chyflwyno ymyriadau cefnogol fel bod pob agwedd ar SLM yn gallu cael ei galluogi e.e. trwy gynlluniau wedi'u cynllunio'n dda a thargedu'n seiliedig ar sylfaen wybodaeth gref, hygyrch a datblygol gyda mapio cysylltiedig, ymgysylltu, cydymffurfio â rheoliadau, capasiti ar gyfer monitro a chynnal ymdrechion gwerthuso.
EC4 Cadwyni cyflenwi, busnesau a chymunedau cysylltiedig â rheoli tir sy'n gydnerth ac wedi'u cysylltu	Ystyr: Mae cymunedau gwledig a'r sectorau cysylltiedig, gan gynnwys cyflenwi bwyd a diod, yn gynyddol gydnerth i siociau economaidd a geowleidyddol a newid yn yr hinsawdd ac yn rhyng-gysylltiedig i gefnogi adnewyddu economaidd a chymdeithasol, mabwysiadu cyfleoedd amgylcheddol a hwyluso dulliau cydweithredol.
EC5: Mae cyfalaf diwylliannol cryf yn cael ei greu	Ystyr: Mae'r manteision o gyflawni nodau SLM a manteision cymdeithasol o gyflawni nodau SLM yn amlwg i ffermwyr/gweinyddwyr tir, rhanddeiliaid eraill ac ymwelwyr â chefn gwlad sy'n cymell diogelu adnoddau diwylliannol gwledig a'r iaith Gymraeg.
EC6: Atal gweithredoedd anghynaliadwy yn effeithiol	Ystyr: Mae'r safonau sydd eu hangen ar gyfer yr amgylchedd, iechyd a lles anifeiliaid, biddiogelwch, cyflenwad ynni ac ati ar waith ac mae polisiâu yn cael eu datblygu sy'n osgoi canlyniadau annisgwyl.

Mae'r cyfraniad posib o'r amodau galluogi i'r Dibenion Cymorth yn yr haen ganlynol o'r ToC wedi'u hamlinellu yn Tabl 5-2. Dylid nodi bod y cysylltiadau rhwng yr amodau galluogi a'r Dibenion Cymorth a amlygwyd yn brif gysylltiadau posib uniongyrchol. Fodd bynnag, gall fod rhai cysylltiadau anuniongyrchol nad ydynt wedi'u nodi yma.

Mae'n bwysig pwysleisio, gan ystyried natur eang Fframwaith SLM, na all y ToC ond ddangos cyfraniadau 'posibl'. Nid yw'n orfodol: bydd gweithredoedd yn y categorïau y manylir arnynt yma yn amrywio yn eu pwrpas a'u gweithrediad ac ni fyddant yn cyfrannu o reidrwydd at greu'r amodau galluogi. A fydd yr amod galluogi yn cyfrannu at Ddiben Cymorth penodol mewn realiti neu beidio yn dibynnu ar y pwrpas, pwnc, a chynnwys y mecanwaith polisi penodol dan sylw a'r cyd-destun y caiff ei gymhwyso ynddo. Bydd angen i hyn gael ei wirio drwy asesiad ar gyfer pob mecanwaith polisi yn unigol.

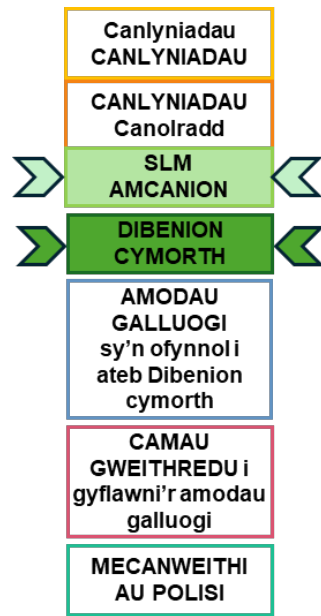
Mae'r rhestr fanwl o amodau galluogi sy'n seiliedig ar bob un o'r chwe amod allweddol hyn yn cael ei gosod Tabl 8-1 yn Atodiad 2.

Tabl 5-2: Potensial pob un o'r Amodau Galluogi i gyfrannu at y Dibenion Cymorth (yn uniongyrchol)

Dibenion Cymorth	EC1: Presenoldeb gweithlu medrus ac ag adnoddau priodol	EC2: Ffermwyr/ rheolwyr tir economaidd hyfyw, ymwybodol o SLM ac sydd wedi'u cymell	EC3: Capasiti sector cyhoeddus a phartner cyflawni cadarn	EC4: Cadwyni cyflenwi, busnesau a chymunedau cydnerth a chysylltiedig sy'n gydnerth ac wedi'u cysylltu	EC5: Mae cyfalaf diwylliannol cryf yn cael ei greu	EC6: Atal gweithredoedd anghynaliadwy yn effeithiol
a) annog cynhyrchu bwyd mewn modd sy'n gynaliadwy o ran yr amgylchedd	*	*	*	*		*
b) helpu cymunedau gwledig i ffynnu a chryfhau'r cysylltiadau rhwng busnesau amaethyddol a'u cymunedau	*	*	*	*	*	
c) gwella cydnerthedd busnesau amaethyddol	*	*	*	*	*	*
ch) cynnal yr iaith Gymraeg a hyrwyddo a hwyluso ei defnydd	*	*	*		*	
d) lleihau allyriadau nwyon tŷ gwydr	*	*	*			*
dd) uchafu atafaelu a storio carbon	*	*	*			*
e) cynnal a gwella cydnerthedd ecosystemau	*	*	*			*
f) cadw a gwella tirweddau a'r amgylchedd hanesyddol	*	*	*		*	*
ff) gwella ansawdd aer	*	*	*			*

Dibenion Cymorth	EC1: Presenoldeb gweithlu medrus ac ag adnoddau priodol	EC2: Ffermwyr/ rheolwyr tir economaidd hyfyw, ymwybodol o SLM ac sydd wedi'u cymell	EC3: Capasiti sector cyhoeddus a phartner cyflawni cadarn	EC4: Cadwyni cyflenwi, busnesau a chymunedau cydnerth a chysylltiedig sy'n gydnerth ac wedi'u cysylltu	EC5: Mae cyfalaf diwylliannol cryf yn cael ei greu	EC6: Atal gweithredoedd anghynaliadwy yn effeithiol
g) gwella ansawdd dŵr	*	*	*			*
h) cynnal a gwella mynediad cyhoeddus i ac ymgysylltu â chefn gwlad a'r amgylchedd hanesyddol	*	*	*		*	*
i) lliniaru risgiau llifogydd a sychder	*	*	*			*
l) cyflawni a hyrwyddo safonau uchel o iechyd a lles anifeiliaid	*	*	*	*		*
ll) uchafu effeithlonrwydd adnoddau	*	*	*			*
m) annog busnesau amaethyddol i reoli ynni yn effeithiol (gan gynnwys trwy fabwysiadu arferion effeithlonrwydd ynni ac arbed ynni a chynhyrchu ynni adnewyddadwy ar eu tir)	*	*	*			*

5.4 Amcanion a Dibenion Cymorth

Mae'r haen amcan yn y ToC yn cynnwys y pedwar amcan SLM fel y nodir yn y Ddeddf Amaethyddiaeth (Cymru). Fel y nodir yn Adran 4.2, y rhain yw:

1. Cynhyrchu bwyd a nwyddau eraill mewn modd cynaliadwy
2. Lliniaru'r newid yn yr hinsawdd ac addasu iddo
3. Cynnal a gwella cydnerthedd ecosystemau a'r buddion maen nhw'n eu darparu
4. I warchod a gwella adnoddau cefn gwlad a diwylliannol, a hyrwyddo mynediad y cyhoedd iddyn nhw ac i ymwneud â nhw, a chynnal yr iaith Gymraeg a hyrwyddo a hwyluso ei defnydd

Gellir eu rhannu'n is-amcanion manylach. Mae'r holl is-amcanion a gyflwynir yma wedi'u caffael o'r rhestr o bwrsasau y mae gan Weinidogion Cymru bwerau i ddarparu cymorth o dan adran 8 o Ddeddf Amaethyddiaeth (Cymru) 2023 a'i Femorandwm Esboniadol sy'n cyd-fynd.

Mae Deddf Amaethyddiaeth (Cymru) hefyd yn darparu gwybodaeth fanylach am amcanion 1, 3 a 4 fel a ganlyn:

- **Amcan 1:** At ddibenion yr amcan cyntaf, mae ffactorau sy'n berthnasol i a gynhyrchir bwyd a nwyddau eraill mewn modd cynaliadwy yn cynnwys, ymhlith pethau eraill, y cydnerthedd o fusnesau amaethyddol o fewn y cymunedau y maent yn gweithredu ynddynt a'u cyfraniad at yr economi leol (adran 1(6));
- **Amcan 3:** At ddibenion y trydydd nod, mae ffactorau sy'n berthnasol i gydnerthedd ecosystemau yn cynnwys, ymhlith pethau eraill—
 - (a) amrywiaeth rhwng ac o fewn ecosystemau;
 - (b) y cysylltiadau rhwng ac o fewn ecosystemau;
 - (c) graddfa ecosystemau;
 - (d) cyflwr yr ecosystemau (gan gynnwys eu strwythur a'u gweithrediad);
 - (e) y gallu i addasu ecosystemau (adran 1(7))
- **Amcan 4:** At ddibenion y pedwerydd amcan, mae “adnoddau diwylliannol” yn cynnwys, ymhlith pethau eraill, etifeddiaeth ddiwylliannol a'r amgylchedd hanesyddol (adran 1(8)).

Mae'r Memorandwm Esboniadol hefyd yn pwysleisio bod Amcan 3 yn ganolog i gyflawni'r amcanion eraill, gan gydnabod bod cydnerthedd ecosystem yn hanfodol i gynaliadwyedd ehangach. Mae'n datgan, 'Mae'r trydydd amcan yn ategu'r nodau SLM eraill trwy geisio cynnal a gwella amgylchedd naturiol amrywiol gydag ecosystemau sy'n gweithredu'n iach sy'n cefnogi cynaliadwyedd cymdeithasol, economaidd a biolegol a'r gallu i addasu i newid. Mae hyn yn cydnabod bod ecosystemau sy'n gweithredu'n iach yn sylfaen cynaliadwyedd economaidd a chymdeithasol/diwydiannol' (gweler adran 3.59 [Memorandwm Esboniadol Deddf Amaethyddiaeth \(Cymru\) 2023](#)).

Mae'r Dibenion Cymorth a gafodd eu hadnabod yn y Ddeddf Amaethyddiaeth fel a ganlyn:

- a) annog cynhyrchu bwyd mewn modd cynaliadwy yn amgylcheddol;
- b) helpu cymunedau gwledig i ffynnu a chryfhau cysylltiadau rhwng busnesau amaethyddol a'u cymunedau;
- c) gwella cydnherthedd busnesau amaethyddol;
- d) cynnal yr iaith Gymraeg a hyrwyddo a hwyluso ei defnydd;
- e) lleihau allyriadau nwyon tŷ gwydr;
- f) uchafu atafaelu a storio carbon;
- g) cynnal a gwella cydnherthedd ecosystemau;
- h) cadw a gwella tirweddau a'r amgylchedd hanesyddol;
- i) gwella ansawdd aer;
- j) gwella ansawdd dŵr;
- k) cynnal a gwella mynediad cyhoeddus a chymryd rhan mewn cefn gwlad a'r amgylchedd hanesyddol;
- l) lliniaru risgiau llifogydd a sychder;
- m) cyflawni a hyrwyddo safonau uchel o iechyd a lles anifeiliaid;
- n) uchafu effeithlonrwydd adnoddau;
- o) annog busnesau amaethyddol i reoli ynni yn effeithiol (gan gynnwys trwy fabwysiadu arferion effeithlonrwydd ynni ac arbed ynni a chreu ynni adnewyddadwy ar eu tir).

Mae'n bwysig nodi na ddylid gweld yr amcanion yn unigol. Yn hytrach, maen nhw wedi'u bwriadu i fod yn atgyfnerthu'n gilydd. Mae hyn yn amlwg o'r ffaith bod llawer o Ddibenion Cymorth yn cyfrannu at gyflawni mwy nag un o'r pedair prif amcan (gweler Tabl 5-3). Mae'r cysylltiadau rhwng y Ddibenion Cymorth a'r amcanion SLM yn nodi'r prif gyfraniadau (uniongyrchol ac anuniongyrchol) a nodwyd. Ni ddylid gweld hyn fel yn derfynol gan ei bod yn bosibl y gallai cysylltiadau llai amlwg fodoli.

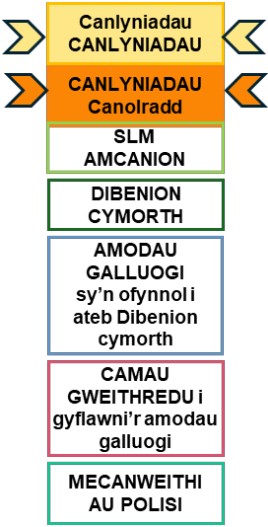
Tabl 5-3: Cysylltiadau uniongyrchol ac anuniongyrchol posibl rhwng Ddibenion Cymorth a'r amcanion SLM

Dibenion Cymorth	SLM Obj 1	SLM Obj 2	SLM Obj 3	SLM Obj 4
a) annog cynhyrchu bwyd mewn modd sy'n gynaliadwy o ran yr amgylchedd	*	~	~	~
b) helpu cymunedau gwledig i ffynnu a chryfhau'r cysylltiadau rhwng busnesau amaethyddol a'u cymunedau	*			~
c) gwella cydnerthedd busnesau amaethyddol	*			~
ch) cynnal yr iaith Gymraeg a hyrwyddo a hwyluso ei defnydd				*
d) lleihau allyriadau nwyon tŷ gwydr	~	*		
dd) uchafu atafaelu a storio carbon	~	*	~	
e) cynnal a gwella cydnerthedd ecosystemau	~	~	*	~
f) cadw a gwella tirweddau a'r amgylchedd hanesyddol		~	~	*
ff) gwella ansawdd aer	~		*	
g) gwella ansawdd dŵr	~		*	
h) cynnal a gwella mynediad cyhoeddus i ac ymgysylltu â chefn gwlad a'r amgylchedd hanesyddol				*
i) lliniaru risgiau llifogydd a sychder	~	*	~	~
l) cyflawni a hyrwyddo safonau uchel o iechyd a lles anifeiliaid	*	~	~	
ll) uchafu effeithlonrwydd adnoddau	*	*	*	~
m) annog busnesau amaethyddol i reoli ynni yn effeithiol (gan gynnwys trwy fabwysiadu arferion effeithlonrwydd ynni ac arbed ynni a chynhyrchu ynni adnewyddadwy ar eu tir)	~	*		

Allwedd: * = cysylltiad uniongyrchol; ~ = cysylltiad anuniongyrchol

Ffynhonnell: esboniad gan y tîm prosiect, gan ystyried [Memorandwm Esboniadol Deddf Amaethyddiaeth \(Cymru\) 2023](#)

5.5 Canlyniadau

Mae'r set o ymyriadau a rheoliadau a osodir i gyflawni'r amcanion SLM wedi'i bwriadu i gefnogi cyflawni amrywiaeth o ganlyniadau ac ymrwymïadau Llywodraeth Cymru.

- (a) diwallu anghenion y presennol heb gyfaddawdu gallu cenedlaethau'r dyfodol i gwrdd â'u hanghenion eu hunain; a
- (b) cyfrannu at gyflawni'r nodau llesiant yn adran 4 Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Mae'r canlyniadau terfynol neu fuddion terfynol y mae'r fframwaith SLM yn bwriadu eu cyflawni yn cael eu cymryd i fod y saith nod fel y nodir yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, fel y nodir yn y tabl isod.

Tabl 5-4: Y saith Nod Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol

Canlyniad / Nod	Disgrifiad o Nod
Cymru ffyniannus	Cymdeithas arloesol, gynhyrchiol a charbon isel sy'n cydnabod y cyfyngiadau ar yr amgylchedd byd-eang ac felly'n defnyddio adnoddau yn effeithlon ac yn gymesur (gan gynnwys gweithredu ar newid yn yr hinsawdd); ac sy'n datblygu poblogaeth fedrus a phrofiadol mewn economi sy'n cynhyrchu cyfoeth ac yn darparu cyfleoedd cyflogaeth, gan ganiatáu i bobl fanteisio ar y cyfoeth a gynhelir trwy sicrhau gwaith teg.
Cymru gydnherth	Cenedl sy'n cynnal ac yn gwella amgylchedd naturiol bioamrywiol gydag ecosystemau iach gweithredol sy'n cefnogi cydnherthedd cymdeithasol, economaidd ac ecolegol a'r gallu i addasu i newid (er enghraifft newid yn yr hinsawdd).
Cymru iachach	Cymdeithas lle mae llesiant corfforol a meddyliol pobl yn cael ei uchafu ac y mae dewis a ymddygiadau sydd o fudd i iechyd yn y dyfodol yn cael eu deall ynddi
Cymru fwy cyfartal	Cymdeithas sy'n galluogi pobl i wireddu eu potensial beth bynnag y bo'u cefndir neu eu hamgylchiadau (gan gynnwys eu cefndir a'u hamgylchiadau cymdeithasol ac economaidd).
Cymru o gymunedau cydlynol	Cymunedau deniadol, cynaliadwy, diogel ac wedi'u cysylltu yn dda
Cymru o ddiwylliant bywiog a iaith Gymraeg ffyniannus	Cymdeithas sy'n hyrwyddo ac yn diogelu diwylliant, treftadaeth a'r iaith Gymraeg, ac sy'n annog pobl i gymryd rhan yn y celfyddydau, chwaraeon a hamdden.
Cymru gyfrifol yn fyd-eang.	Cenedl sy'n ystyried a yw gwneud unrhyw beth i wella lles economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru yn cyfrannu'n gadarnhaol at lesiant byd-eang

Ffynhonnell: Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

Wrth eistedd rhwng nodau SLM a'r nodau terfynol hyn, mae hefyd set o ganlyniadau ‘canolraddol’ y gellir eu hadnabod (gweler Tabl 5-5). Mae'r rhain i gyd yn cael eu nodi yn y Memorandwm Esboniadol SLM neu yn nogfen Llywodraeth Cymru sy'n cyflwyno Fframwaith SLM⁹.

⁹ [Deddf Amaethyddiaeth \(Cymru\) 2023 Cyflwyno'r Fframwaith Rheoli Tir Cynaliadwy](#)

Tabl 5-5: Canlyniadau canolraddol ar gyfer Fframwaith SLM

Canlyniad Canolradd	Ffynhonnell
IO 1: Mae cenedlaethau'r dyfodol yn cynnal y gallu i gynhyrchu a chyflenwi cynnyrch amaethyddol i ac o Gymru	S3.8 – Memorandwm Esboniadol
Cadw ffermwyr ar y tir yn cynhyrchu bwyd mewn modd cynaliadwy, gan gadw cyfalaf cymdeithasol yn y cymunedau gwledig	Deddf Amaethyddiaeth (Cymru) 2023: Cyflwyno'r Fframwaith Rheoli Tir Cynaliadwy S8.43 - Memorandwm Esboniadol
IO 2: Creu sector amaethyddol cynaliadwy a chadarn yng Nghymru	S3.27 - Memorandwm Esboniadol
IO 3: Cynyddu cyfraniad y sector amaethyddol i gyflawni'r targed lleihau allyriadau Nwyon Tŷ Gwyrdd o 95% erbyn 2050, a'r uchelgais i gyrraedd sero net A chwrrd ag unrhyw dargedau interim a sefydlwyd ar gyfer 2020, 2030 neu 2040 (Deddf Amgylchedd Cymru 2016, Adran 30)	S3.11 – Memorandwm Esboniadol
IO 4: Cynyddu cyfraniad y sector amaethyddol i adfer natur ac i ymrwymiadau bioamrywiaeth Cymru yn y fframwaith bioamrywiaeth Kunming-Montreal: - o I ddiogelu 30% o ardaloedd tir, dŵr mewn dir, ac ardaloedd arfordirol a morol erbyn 2030: ... yn enwedig ardaloedd o bwysigrwydd penodol ar gyfer bioamrywiaeth a swyddogaethau a gwasanaethau ecosystemau - o Mae targed 7 y KM-GBF yn gofyn am leihau risgiau llygredd a'r effaith negyddol o lygredd o bob ffynhonnell erbyn 2030 i lefelau nad ydynt yn niweidiol i fioamrywiaeth a swyddogaethau a gwasanaethau ecosystemau. Mae hyn yn cynnwys lleihau gormodedd o faetholion yn rhedeg i ffwrdd o leiaf hanner, lleihau'r risg gyffredinol o bladdwyr a chemegolion niweidiol eraill o leiaf hanner a gweithio tuag at ddileu llygredd plastig - o Mae targed 10 y KM-GBF yn gofyn am weithredu i sicrhau bod ardaloedd dan amaethyddiaeth, dyframaeth, pysgota a choedwigaeth yn cael eu rheoli'n gynaliadwy, yn bennaf drwy'r defnydd cynaliadwy o fioamrywiaeth, gan gynnwys drwy gynydd sylweddol yn y cymhwys o arferion sy'n gyfeillgar at fioamrywiaeth, fel dwysáu cynaliadwy, amaeth-ecolegol a dulliau arloesol eraill sy'n cyfrannu at y cydnheredd a'r effeithlonrwydd a'r cynhyrchiant hirdymor o'r systemau cynhyrchu hyn ac at ddiogelwch bwyd, gan gadw ac adfer bioamrywiaeth a chynnal cyfraniadau natur i bobl, gan gynnwys swyddogaethau a gwasanaethau ecosystemau	S3.13 / S3.55 / S3.56 - Memorandwm Esboniadol
IO 5: I gyfrannu at ymrwymiadau o dan Ddeddf Amgylchedd (Cymru) 2016: - o I gyfrannu at reolaeth gynaliadwy o adnoddau naturiol (SMNR), gan gynnal a gwella gwrthsefyll ecosystemau a'r buddion y maent yn eu darparu. (Adran 3 (2)) - o I gyfrannu at gyflawni polisi adnoddau naturiol cenedlaethol (Adran 9) - o I gyfrannu at ddilyn "datganiadau ardal" sy'n ymwneud â rheolaeth adnoddau naturiol, fel y sefydlwyd gan Gyfoeth Naturiol Cymru (Adran 11) - o I gyfrannu at gyflawniad boddhaol o amcanion cytundebau rheoli tir a dynnwyd gan NRW (Adran 16)	Deddf Amaethyddiaeth (Cymru) 2023: Cyflwyno'r Fframwaith Rheoli Tir Cynaliadwy Asiantaeth yr Amgylchedd, 2016

Canlyniad Canolradd	Ffynhonnell
IO 6: Cefnogi'r uchelgais i wneud ffermwyr Cymru yn arweinwyr byd mewn ffermio cynaliadwy, gan gyflawni ein rhwymedigaethau byd-eang heb drosglwyddo cynhyrchu bwyd i wledydd â safonau is	S3.46 – Memorandwm Esboniadol
IO 7: I gyfrannu at ymdrech llwyddiannus i gyflawni ymrwymadau o dan Fframwaith Iechyd a Lles Anifeiliaid Cymru 2014, gan gynnwys cyrraedd ei ganlyniadau strategol, yn enwedig: - o Bod gan Gymru anifeiliaid iach a chynhyrchiol, - o bod ganddynt fywyd da - o A bod gan bobl hyder yn y ffordd y cynhyrchir bwyd a'r ffordd y diogelir iechyd cyhoeddus I gyfrannu at ddilyniant llwyddiannus amcanion nodau "Ein cynllun iechyd a lles anifeiliaid ar gyfer Cymru 2021-26" ac unrhyw gynlluniau dilynol.	Deddf Amaethyddiaeth (Cymru) 2023: Cyflwyno'r Fframwaith Rheoli Tir Cynaliadwy Ein Cynllun iechyd a lles Anifeiliaid ar gyfer Cymru, 2021-26
IO 8: I gyfrannu at dargedau Strategaeth Cymraeg 2050: - o Y nifer siaradwyr Cymraeg i gyrraedd miliwn erbyn 2050. - o Mae'r ganran o'r boblogaeth sy'n siarad Cymraeg bob dydd, ac sy'n gallu siarad mwy na dim ond ychydig eiriau o Gymraeg, i gynyddu o 10% (yn 2013 i 2015) i 20% erbyn 2050.	Deddf Amaethyddiaeth (Cymru) 2023: Cyflwyno'r Fframwaith Rheoli Tir Cynaliadwy
IO 9: I sicrhau dull tecach o gael cymorth ariannol gan denantiaid amaethyddol (o'i gymharu â phreswylwyr perchenogol)	Deddf Amaethyddiaeth (Cymru) 2023: Para 3.21.a) Memorandwm Esboniadol
IO 10: I sicrhau bod y fframwaith SLM yn gwella iechyd y pridd	Ddeddf Amaethyddiaeth (Cymru) 2023: Para 3.49 Memorandwm Esboniadol
IO 11: Mynediad gwell i'r wlad a chynnydd yn y gwerthfawrogiad o'r amgylchedd naturiol a chynlluniau diwylliannol Cymru	Ddeddf Amaethyddiaeth (Cymru) 2023: Para 3.62 Memorandwm Esboniadol
IO 12: Cadwraeth a gwella treftadaeth ddiwylliannol Cymru a'r amgylchedd hanesyddol	Ddeddf Amaethyddiaeth (Cymru) 2023: Para 3.63 Memorandwm Esboniadol

5.6 Rhagdybiaethau

Bydd cyflawni nodau SLM a'r canlyniadau y mae'r rhain yn cyfrannu atynt yn dibynnu ar amrywiaeth o amgylchiadau cyd-destunol.

Mae'r rhain wedi cael eu nodi fel cyfres o ragdybiaethau a ystyrir yn wir ar gyfer gweithredu fframwaith SLM a chyflawni amcanion SLM. Mae'r sefyllfa wleidyddol a pholisi DU/rhyngwladol ehangach wedi cael ei hamlinellu yn Adran 2.2. Mae'r rhagdybiaethau a restrir yma yn

ddibyniaethau cyd-destunol sy'n berthnasol i gyflawniad llwyddiannus y gweithredoedd, amodau galluog ac felly Dibenion Cymorth a'r pedwar nod SLM. Mae'r graddau y mae'r ragdybiaethau hyn yn ddilys yn debygol o ddylanwadu ar ddyluniad mecanweithiau polisi a gweithredu'r gweithredoedd a gytunwyd. Mewn gwirionedd, os nad yw'r ragdybiaethau hyn yn gywir, dylai hyn achosi gweithredu dilynol, gyda adolygiad o'r goblygiadau a gyflawnir a chynlluniau ar gyfer dyluniad a gweithredu polisi wedi'u haddasu yn unol â hynny. Gall hyn gymryd ffurf asesiad risg a/neu gynllun gweithredu ar gyfer mabwysiadu mesurau lliniaru, felly bydd angen i'r fframwaith monitro a gwerthuso hefyd ystyried a diweddarau'r rhagdybiaethau hyn er mwyn penderfynu a oes angen eu haddasu, a phob effaith ganlyniadol ar fecanweithiau polisi a gweithredoedd a gytunwyd.

Mae'n cael ei ystyried yn arfer da yn gyffredinol i ddyrannu'r ragdybiaethau hyn i'r cysylltiadau rhwng gweithredoedd penodol, amodau galluogi neu amcanion yn y ToC. Fodd bynnag, ar gyfer dibenion y ToC hwn, ni chafodd y rhain eu priodoli yn y ffordd hon gan fod y mwyafrif yn berthnasol i bob elfen o'r ToC.

Mae'r rhagdybiaethau a nodwyd wedi'u grwpio o dan benawdau gwahanol. Nid ydynt yn benodol i unrhyw ran o'r ToC ac felly maen nhw'n gymwys ar bob lefel ac maen nhw fel a ganlyn:

- **Dyluniad polisi a darparu adnoddau i fframwaith SLM o fewn LIC**

- Mae'r gyllideb a roddwyd ar gael gan LC yn ddigonol ar gyfer graddfa'r defnydd o grantiau a chymhellion SLM sydd eu hangen i gyflawni nodau SLM.
- Mae'r adnoddau dynol sydd eu hangen i'r cyrff cyhoeddus weithredu, rheoli a gorfodi'r mecanweithiau polisi a osodwyd yn cael eu cefnogi'n wleidyddol ac yn briodol i alluogi eu gweithredu effeithiol.
- Mae dull cydlynedig a chydlynol o ddyluniad polisi a thargeddu o fewn LIC a chyrff cysylltiedig yn cael ei annog gan LC gan ganiatáu i bolisiau addasu dros amser.
- Mae parodrwydd a gwybodaeth o fewn LIC ac ymhlith rhanddeiliaid SLM i ymateb i siociau allanol bach a mawr e.e. etholiadau Senedd, newidiadau yn y dyraniad cyllideb gan lywodraeth y DU, newidiadau yn y polisi domestig (e.e. Treth Etifeddiaeth), digwyddiadau hinsawdd difrifol, rhwystrau cyflenwi, pandemigau, cwympiadau mewn prisiau nwyddau allweddol, os byddant yn digwydd.
- Bydd adrannau a chyrff cyflenwi gwahanol o fewn ac wedi'u cydgyfeirio â WG yn cydweithio yn y datblygiad o fewnbynau fframwaith SLM a datblygiad polisi cysylltiedig.
- Nid yw blaenoriaethau sy'n gwrthdaro y tu mewn i Lywodraeth Cymru yn rhwystro cyflawni nodau SLM.

- **Y prosesau a'r seilwaith sy'n gysylltiedig â fframwaith SLM**

- Mae'r rhyngwynebau corfforol a digidol rhwng buddiolwyr a'r lywodraeth yn weithredol, wedi'u llunio'n dda ac yn hawdd eu cyrchu, e.e. mynd i'r afael â neu ymateb i gyfyngiadau ar gael band eang mewn rhai ardaloedd.
- Defnyddir data a thystiolaeth berthnasol o amrywiaeth o ffynonellau i lywio dull seiliedig ar systemau i fapio/targeddu i lywio barn ar ba flaenoriaethau y dylid eu hwynebu ble.
- Mae canfyddiadau allweddol M&E sy'n gysylltiedig â gweithredoedd SLM yn cael eu rhannu a'u defnyddio mewn ffordd sy'n galluogi gwelliannau ailadroddol i'r mecanweithiau/dulliau polisi SLM.

- Bydd seilwaith ynni isel carbon mewn ardaloedd gwledig yn cael ei ddatblygu i hwyluso ffermwyr a rheolwyr tir/partïon SLM wrth leihau eu hól troed carbon, cynyddu diogelwch ynni lleol a darparu marchnadoedd ynni ac ati.
- Gall ymyriadau sy'n gysylltiedig â newidiadau yn y polisi gael eu cadw i'r lleiafswm (e.e. lleihau cyllidebau penodol sy'n dod â chynlluniau i ben yn gynnar) a gall mynediad i gynlluniau newydd fod mor syml a theg (e.e. ar gael i denantiaid a phobl gyffredin) â phosibl.
- Mae partïon sy'n gysylltiedig â'r sector cynorthwyol yn gefnogol yn gyffredinol o amcanion SLM a byddant yn cynorthwyo yn y datblygiad o gadwyni cyflenwi newydd neu addasedig yn unol â dymuniadau ac anghenion defnyddwyr, gan gynnwys y manylebau cynhyrchu sydd eu hangen.
- Bydd lefelau eraill o lywodraeth, yn enwedig awdurdodau lleol, yn dod o hyd i ffyrdd effeithiol o ymgysylltu â pholisi SLM a darparu rhywfaint o orfodi rheoliadau lle bo angen.
- **Ymgeiswyr i'r cynlluniau a gynigir o dan fframwaith SLM**
 - Mae rhanddeiliaid SLM yn cefnogi'r newid sydd ei angen i gyflawni amcanion SLM.
 - Mae trefniadau llywodraethiant priodol ar waith i sicrhau goruchwyliaeth, cyfrifoldeb a chysylltiad â phartïon, sy'n ymwybodol o'r prosesau hyn.
 - Bydd cyfran ddigonol o randeiliaid SLM yn ymateb i gymhellion a mewnbynnau eraill mewn ffordd sy'n eu galluogi i gyfrannu at gyflawni amcanion SLM.
- **Newidiadau ehangach yn y gymdeithas, yr economi a thechnoleg a fydd yn fuddiol i gyflawni amcanion SLM**
 - Er y gall newid deiet a datblygiadau ar ochr y galw am fwyd ddigwydd, ni chânt eu dibynnu arnynt i ysgogi amcanion SLM.
 - Mae opsiynau technegol gwerth am arian i helpu i fynd i'r afael â heriau cynaliadwyedd allweddol sy'n briodol i amodau Cymru yn cael eu datblygu (e.e. defnydd is o agrogemegolion neu bori helaeth mewn tirweddau agored).
 - Bydd y Strategaeth Fwyd Gymunedol sydd ar ddod, a ddisgwyliar yn 2025, yn helpu i gyflawni amcanion SLM o ran adfywio'r elfen leol i'r system fwyd trwy adeiladu rhwydweithiau, cadwyni cyflenwi bach, a gwell cydgysylltiad ar lefelau lleol a chymunedol o weithredoedd sy'n gysylltiedig â bwyd.

5.7 Risgiau

Mae rhestr o risgiau posib a allai fygwth cyflawni amcanion SLM wedi'i datblygu. At ddibenion y ToC hwn, ni chafodd y rhain eu priodoli i gysylltiadau rhwng gweithredoedd penodol, amodau galluogi nac amcanion gan fod y mwyafrif yn berthnasol i bawb. Efallai y bydd risgiau hefyd yn gysylltiedig â'r sefyllfa ehangach geowleidyddol a pholisi'r DU/rhyngwladol, fodd bynnag ni chânt eu crybwyll yma gan eu bod wedi'u cwmpasu yn Adran 2.2.

Mae'r risgiau a nodwyd wedi'u grwpio o dan benawdau gwahanol. Nid ydynt yn benodol i unrhyw ran o'r ToC ac felly maent yn gymwys ar bob lefel. Bydd angen eu hadolygu ar gyfnodau rheolaidd i ystyried unrhyw risgiau newydd a allai godi. Mae'r risgiau a nodwyd fel a ganlyn:

- **Dyluniad polisi a darparu adnoddau i fframwaith SLM o fewn LIC**
 - Os nad yw asiantaethau amgylcheddol, fel CNC, ag adnoddau ac wedi'u staffio i'r lefel sydd ei hangen, efallai na fyddant mewn sefyllfa i ddarparu'r cymorth angenrheidiol i ffermwyr/gweinyddwyr tir/partïon SLM wrth gyflawni gweithredoedd

SLM, nac yn gallu gorfodi'r rheoliadau hynny sy'n atal gweithredoedd sy'n gwrthdaro â nodau SLM.

- Mae diffyg cydweithrediad rhwng timau WG wrth ddatblygu mecanweithiau polisi yn risg i gyflawni nodau SLM os bydd gweithredoedd polisi gwahanol yn cael eu rhoi ar waith, naill ai trwy ddyblygu ymdrechion trwy wneud pethau tebyg neu weithredu yn erbyn ei gilydd.
- Efallai y bydd temtasiwn i beidio â defnyddio'r dystiolaeth orau o fewn fframwaith y ToC, neu i'w chamgynrychioli, os nad yw'n cefnogi'r achos am gyfraniad neu weithred benodol y mae gweithredwyr polisi am ei hyrwyddo - er enghraifft oherwydd ei bod yn fenter sefydledig. Efallai hefyd y bydd yn wir bod y dystiolaeth orau yn cael ei hanwybyddu. Nid yw strwythur y ToC *per se* yn gwarantu bod gwneud polisi yn seiliedig ar dystiolaeth yn digwydd.
- Mae strwythur y ToC yn gweithio'n rhesymegol fel cymorth i gynllunio cyflawni nodau rhwymol ond efallai na fydd y canlyniadau'n cydgyfeirio â gofynion o gyfeiriadau eraill. Er enghraifft, gallai rhwymedigaethau adrodd cenedlaethol a rhyngwladol fod yn groes i elfennau o system fonitro a gwerthuso sy'n codi o'r ToC. Gall gofynion sy'n cystadlu â'i gilydd arwain at beidio â chyrraedd y buddion a'r effaith llawn o SLM.

- **Y prosesau a'r seilwaith sy'n gysylltiedig â fframwaith SLM**

- Mae systemau TG sydd eu hangen i gyflwyno polisiâu newydd a sicrhau canlyniadau allweddol yn is-optimaidd neu'n methu'n llwyr ac mae cynnydd tuag at nodau SLM yn cael ei atal.
- Mae seilwaith sydd ei angen i gefnogi ymgysylltiad wrth gyflawni nodau SLM (e.e. band eang neu gyflymder rhyngrwyd) yn annigonol i alluogi rhanddeiliaid SLM i ymgysylltu â gwerthuso addasrwydd y cynllun neu wneud cais.
- Mae gormod o reoleiddio, o ran nifer a chymhlethdod, ar ffermwyr/gweinyddwyr tir, gan gynnwys gwrthdaro a weithiau'n cael ei deimlo rhwng gofynion, yn rhwystro cyflawni nodau SLM.
- Mae capasiti darparwyr cyngor yn golygu nad yw'n bosibl ehangu eu cyrhaeddiad ymhlith rhanddeiliaid SLM.
- Mae diffyg data cywir sy'n gysylltiedig â ffermydd (e.e. nifer y da byw) yn rhwystro datblygiad polisi i fynd i'r afael â phroblemau allweddol fel rheoli maeth.
- Nid yw'r cysylltiadau â SMNR a'r Ddeddf Amgylchedd yn cael eu mapio'n llwyr i fframwaith SLM, sy'n golygu nad yw'r buddion cyffredin o'r rheoliadau cydnaws hyn yn cael eu cyflawni.

- **Ymgeiswyr i'r cynlluniau a gynigir o dan y fframwaith SLM**

- Mae gormod o ffermwyr/gweinyddwyr tir/rhanddeiliaid SLM yn cael eu dieithrio gan y newid polisi ac maen nhw'n yn amharod i gymryd rhan mewn cynlluniau newydd, gan wneud cyfraniad mesurau gwirfoddol at amcanion SLM yn annigonol.
- Mae elw fferm yn dirywio e.e. yn dilyn prisiau nwyddau isel ac mae angen cymorth ariannol ar ffermwyr a gweinyddwyr tir i oroesi yn hytrach na dilyn elw a throsglwyddo i fusnesau cydnerth.
- Mae diffyg olynwyr ar rai ffermydd yn arwain at reolaeth sy'n dirywio, defnydd tir dros dro, diffyg buddsoddiad a lleihau cynnydd tuag at nodau SLM, yn enwedig os bydd defnydd tir yn newid fel ei fod yn cwympo y tu allan i gwmpas y Ddeddf Amaethyddiaeth. Fodd bynnag, gallai gynnig cyfleoedd i gyflwyno nodau SLM mewn ffordd wahanol.

- **Newidiadau ehangach yn y gymdeithas, yr economi, yr amgylchedd a thechnoleg a allai gael effaith ar y gallu i gyflawni nodau SLM**
 - Effeithiau hinsawdd difrifol e.e. sychder, glaw trwm a llifogydd, epidemigau clefyd (e.e. traed a genau, tafod glas) neu faterion fel Covid sy'n torri ar reolaeth tir a thrawsnewid adnoddau i flaenoriaethau eraill heblaw am SLM.
 - Mae prisiau tir yn cwmpo ac mae ffermwyr a rheolwyr tir yn cael trafferth i ariannu eu gweithrediadau.
 - Mae mwy o gydgrynhoad a diwydiannu o fewn amaethyddiaeth yn arwain at ddulliau mwy esgeulus yn hytrach na dulliau cynaliadwy o reoli tir, yn effeithio ar gydnerthedd cymunedau gwledig ac yn lleihau ymhellach y swm o dir sy'n gymwys ar gyfer gweithredoedd SLM.
 - Hyd yn oed pan fo gweithredoedd a gynhelir gan randdeiliaid gwledig yn cael eu gweithredu'n dda, ni fyddant yn arwain at y canlyniadau dymunol.
 - Mae gofynion manwerthwyr, proseswyr a gweithwyr cadwyn fwyd eraill ar ffermwyr yn dod yn ysgogwr (hyd yn oed yn fwy) o benderfyniadau rheoli fferm nac ydynt ar hyn o bryd ac nid ydynt yn unol ag amcanion SLM.
 - Mae diffygion mewn llafur medrus naill ai ar lefel leol neu yn ehangach, yn rhwystro cynnydd o fewn sefydliadau allweddol e.e. cyrff cynghori neu ar lefel y fferm fel nad yw cyflwyno'r sgiliau angenrheidiol yn bosibl yn y cyfnod amser sydd ei angen ac mae dewis rheoli yn methu â chyd-fynd â'r rheini sydd eu hangen i gyflawni nodau SLM.

6 Sylwadau Terfynol

Wrth adeiladu'r ToC a chreu'r naratif, rydym wedi ymgynghori'n helaeth â chydweithwyr Llywodraeth Cymru trwy'r Grŵp Llywio, set o gyfweiliadau penodol a dwy weithdy. Cafodd sylwadau hefyd eu ceisio gan randdeiliaid trwy Grŵp Arbenigedd Technegol a sefydlwyd i hysbysu datblygiad dangosyddion SLM fel rhan o'r fframwaith monitro a gwerthuso.

Mae Deddf Amaethyddiaeth (Cymru) 2023 yn nodi set uchelgeisiol a chynhwysfawr o amcanion a Dibenion ar gyfer Cymorth i SLM. Gall y rhain, yn eu tro, gael eu hybu gan amrywiaeth eang o fecanweithiau polisi. Mae'r ToC yn eistedd uwchben y mecanweithiau polisi unigol a allai gael eu defnyddio yn y maes hwn ac yn ceisio cynrychioli ehangder y mathau o weithredoedd a'r amodau galluogi sydd eu hangen i fynd i'r afael â Dibenion Cymorth ac amcanion SLM. Fel y dywedwyd o'r blaen, ni osodir rhestr o'r holl fecanweithiau polisi penodol a allai gael eu defnyddio yn y maes SLM nac i fanylu ar eu nodweddion. Bydd angen amrywiaeth o fecanweithiau polisi penodol, gyda'r model rhesymeg wedi'i osod ar wahân ar gyfer pob un yn ymwneud â'i dibenion penodol a'r amodau perthnasol. Byddai'r polisïau penodol hyn a'r modelau rhesymeg yn cael eu nythu o dan y ToC hwn.

Fel y pwysleisiwyd yn flaenorol, nid yw'r ToC yn gorfodi. Ni ellir ei ddefnyddio i dybio y bydd gweithredu un math o weithred yn sicrhau y bydd amodau galluogi penodol yn cael eu bodloni, a fydd yn arwain yn ei dro at Ddibenion Cymorth yn cael eu hystyried. Bydd a ellir disgwyl i fecanwaith polisi a ddewiswyd gyfrannu at Ddiben Cymorth penodol neu beidio mewn sefyllfa bywyd go iawn, yn dibynnu ar ei nodweddion penodol a'i ddiben a bydd angen i hyn gael ei asesu ym mhob achos.

Felly, bydd defnyddio'r ToC yn gofyn am ddisgresiwn, gyda dyfarniadau i'w gwneud ar gyfer pob mecanwaith polisi yn unigol, yn seiliedig ar dystiolaeth a dadansoddiad gwybodus. Os caiff ei ddefnyddio yn y ffordd hon, yna gall ychwanegu gwerth wrth gefnogi gwneud polisïau da.

Ni ddylid gweld ToC y SLM yn ynysig o ran meysydd polisi eraill a'u ToCs cysylltiedig, o ystyried y realiti o a'r angen am ryngweithio lluosog rhwng polisïau e.e. ar yr economi, cynllunio lleol, cyflenwad ynni ac ati. Yn ogystal, mae angen ystyried rôl a galluoedd gweithredwyr eraill, gan gynnwys y rhai sydd â chyfrifoldebau am weithredu polisïau, e.e. awdurdodau lleol, wrth ystyried yr angen i Lywodraeth Cymru ddatblygu polisïau ei hun, y berthynas rhwng y polisïau hyn ac amcanion SLM a'r gallu i gyflawni polisïau ar lawr gwlad.

Dylid nodi, er bod y ToC yn darparu strwythur rhesymegol ar gyfer arwain ymyriadau, nad yw'n ei gwneud yn hawdd i drafod y dewis, dilyniant, blaenoriaethu a chymhwyso mesurau polisi mwyaf priodol nac effeithlon ar draws y dirwedd polisi gyfan (y polisïau SLM a'r rhai y maent yn rhyngweithio â nhw). I alluogi hyn i ddigwydd, mae angen cyfathrebu effeithiol rhwng gwahanol unedau polisi a'r argaeledd o ffynonellau gwybodaeth angenrheidiol i alluogi gweithredwyr polisi i gael llinell dda o weledigaeth ar draws yr amrediad o fecanweithiau polisi sydd ar waith neu'n cael eu dylunio i gyflawni'r Dibenion Cymorth a'r amcanion SLM.

Wrth weithredu'r ToC, bydd hefyd yn bwysig myfyrio ar yr ehangder y mae'r rhagdybiaethau a'r risgiau a nodwyd yn berthnasol ar yr adeg berthnasol. O ran y rhagdybiaethau, mae'r rhain yn mynegi'r ffactorau cyd-destunol a fyddai'n ddelfrydol yn bodoli ar gyfer cyflawniad llwyddiannus amcanion SLM. Fodd bynnag, mewn realiti ni fydd y rhagdybiaethau hyn bob amser yn gywir. Mae hyn efallai'n fwyaf gwir o ran cyllid ac adnoddau eraill sydd ar gael, ond hefyd derbynioldeb ymyriadau polisi gan wahanol weithredwyr a'u gallu i gyflawni. Gall fod angen ystyried

cyfyngiadau o wahanol ddifrifoldeb. Nid yw hyn yn golygu na ellir cyflawni amcanion SLM ond gall gael goblygiadau sylweddol, er enghraifft ar raddfa'r weithred sy'n bosibl neu'r amserlen y gall nodau gael eu cyflawni drosti. Yn y sefyllfaoedd hyn, bydd yn bwysig bod yn dryloyw wrth amlinellu pa ragdybiaethau sy'n dal yn wir, pa rai sydd angen eu cyfyngu neu eu rhoi o'r neilltu a beth yw goblygiadau hyn ar gyfer cyflawni'r mecanweithiau polisi. Bydd hyn hefyd yn cael goblygiadau ar gyfer y Fframwaith Monitro a Gwerthuso, a fydd yn gorfod ystyried unrhyw ddiwygiadau a wneir.

I wneud y mwyaf o'r ToC a'i gynnwys yn y cylch gweithredu polisi ar sail barhaus, bydd angen cyfathrebu effeithiol o fewn y gymuned weithredu polisi ar bob lefel, yn ogystal â'r rhwydwaith eang o randdeiliaid a fydd yn ofynnol i gyflawni polisi yn ymarferol. Bydd dealltwriaeth dda o'r cysyniad, y termau a'r rhesymeg fewnol o'r fframwaith ToC yn allweddol i gynnwys pobl a galluogi ei ddefnydd effeithiol fel offeryn ar gyfer datblygu polisi a gwybodaeth am fonitro a gwerthuso.

Yn olaf, mae'n bwysig pwysleisio bod ToC yn ddogfen fyw ac felly bydd angen adolygiad a diweddarau rheolaidd i'w chadw'n berthnasol. Mae'n bwysig cyflawni cydbwysedd rhwng darparu cymorth i helpu gyda chynllunio tymor hir yn ogystal â chydabod yr angen am hyblygrwydd i ymateb i argyfyngau, boed yn newid yn yr hinsawdd, geowleidyddol neu'n gysylltiedig â chlefyd. Disgwylir y bydd y ToC yn offeryn gwerthfawr yn hyn o beth. Felly, dylai'r ToC fod yn agored i newid a gwelliant parhaus yn sgil tystiolaeth a phrofiad newydd yn ogystal â digwyddiadau annisgwyl ar lefel ryngwladol na ellid eu rhagweld o flaen llaw (e.e. Covid, rhyfel yr Wcráin, Clefyd y Traed a'r Genau ac ati).

7 Atodiad 1: Camau manwl sy'n ategu' haen weithredu eang drosfwaol y ToC

Mae'r tabl sy'n dilyn yn nodi'r camau manwl sy'n sail i'r deg grŵp o gamau trosfwaol a amlinellir yn Adran 5.2

Tabl 7-1: Haen weithredu ToC yn dangos camau trosfwaol (blychau wedi'u lliwio'n binc) a'r camau manwl sy'n ategu'r rhain

A1: Cynigir cyfleoedd hyfforddi, addysg, cymorth a chyngor amrywiol i randdeiliaid SLM, gan gynnwys, er enghraifft, rhai newydd sy'n dod i mewn, cynghorwyr a rheoleiddwyr a'r rheini ar dir dan berchenogaeth y gymuned. Mae hyn yn cynnwys camau i hyrwyddo'r iaith Gymraeg.	A2: Mae cyfleoedd rhwydweithio, ymgysylltu a chydweithio perthnasol yn cael eu datblygu o fewn a thu hwnt i gorff y ffermwyr/rheolwyr tir, gan gynnwys mewn cadwyni cyflenwi a sectorau cysylltiedig ac â'r arbenigedd angenrheidiol, gan gynnwys e.e. milfeddygon.	A3: Cefnogir ymchwil ac arloesi, lle bo angen, gan gynnwys tystiolaeth sylfaenol, mapio, targedu, monitro a gwerthuso.	A4: Cefnogir gweithredwyr SLM sy'n derbyn cymorth ariannol a / neu sy'n destun gofynion rheoleiddio i gyflawni mentrau cynaliadwy ac i wneud buddsoddiadau cyfalaf. Mae hyn yn cynnwys hwyluso mentrau cyfunol a chysylltiad cryf â, a chyfathrebu mesurau i'r rhanddeiliaid a effeithir.	A5: Mae gweithredoedd sy'n gweithio yn erbyn nodau SLM, fel problemau iechyd a lles anifeiliaid islaw'r safon, yn cael eu lleihau trwy reoleiddio, archwilio, gorfodi, diogelu safleoedd diogel ac ati.
Gweithredoedd manwl sy'n cyfrannu				
1. Mae hyfforddiant, addysg, darparu cyngor, arweiniad, a dysgu rhwng cyfoedion yn cael eu cynnig gan amrywiaeth o gyrff yn y sector preifat a'r sector cyhoeddus.	2. Cynlluniau peilot, treialon, ffermydd arddangos, rheoli tir i rannu'r arfer gorau a chynnig hyfforddiant gan amrywiaeth o gyrff.	2. Cynlluniau peilot, treialon, ffermydd arddangos, rheoli tir i rannu'r arfer gorau a chynnig hyfforddiant gan amrywiaeth o gyrff	5. Mesurau a chyllid i sicrhau mynediad at dir / adeiladau / peiriannau / seilwaith.	2. Cynlluniau peilot, treialon, ffermydd arddangos, rheoli tir i rannu'r arfer gorau a chynnig hyfforddiant gan amrywiaeth o gyrff.
2. Cynlluniau peilot, treialon, ffermydd arddangos, rheoli tir i rannu'r arfer gorau a chynnig hyfforddiant gan amrywiaeth o gyrff.	4. Dulliau cydweithredol a ddatblygwyd a'u cefnogi trwy hwyluso, gan gynnwys ar gyfer gwaith cydweithredol ar raddfa'r dirwedd.	7. Dyluniad a thargedu cynllun priodol – meini prawf amgylcheddol / cymdeithasol / economaidd.	14. Darpariaeth o gymorth y sector cyhoeddus (gan gynnwys e.e. grantiau neu gredyd/ benthyciadau fforddiadwy) ar gyfer buddsoddiad cyfalaf lle bo angen.	8. Diogelu rheoleiddiol yn erbyn allbynnau negyddol yn eu lle ac wedi'u gorfodi, naill ai trwy SLM neu reoleiddiad cysylltiedig, gan gynnwys taliad teg i gynhyrchwyr.
6. Cymorth i annog a dileu rhwystrau rhag adnewyddu cenhedlaeth (ymwelwyr newydd a'r rhai sy'n gadael y sector).	11. Hyrwyddo dealltwriaeth, ymwybyddiaeth ac ymgysylltiad y gymuned mewn rheoli tir ymhlith amrediad llawn rhanddeiliaid SLM.	9. Mae prosesau monitro a gwerthuso cynlluniau cadarn yn eu lle, i gynnwys elw cymdeithasol, economaidd ac amgylcheddol ar fuddsoddiad yn y cyd-destun penodol.	22. Cymorth ar gyfer cynllunio busnes i gwmpasu cyfnod amrywiad/ newid e.e. newid i ffermio organig neu gynaliadwy.	10. Cadwraeth ddiogel o dir (e.e. heb ei golli i ddefnydd nad yw'n amaethyddol) sy'n gymwys ar gyfer dibenion SLM ac a reolir gan randdeiliaid SLM.
12. Darpariaeth o wasanaethau cynghori cymwys ar lefelau	12. Darpariaeth o wasanaethau cynghori cymwys ar lefelau	13. Cynyddu a chynnal cyllid i gyrff rheoleiddio, gan gynnwys rôl	23. Grantiau ar gyfer ymadael ac ymgeiswyr newydd ar gyfer defnydd	11. Hyrwyddo dealltwriaeth, ymwybyddiaeth ac ymgysylltiad y

cynyddol a chynaliadwy a gynigir gan amrywiaeth o gyrff, yn mynd i'r afael â phrinderau mewn rhai ardaloedd e.e. milfeddygon.	cynyddol a chynaliadwy a gynigir gan amrywiaeth o gyrff, yn mynd i'r afael â phrinderau mewn rhai ardaloedd e.e. milfeddygon.	awdurdodau lleol e.e. drwy gynllunio ac mewn sylfaenu gweithgaredd a gorfodaeth.	dewisol mewn ardaloedd, sectorau neu grwpiau targed.	gymuned mewn rheoli tir ymhlith amrediad llawn rhanddeiliaid SLM.
23. Grantiau ar gyfer ymadael ac ymgeiswyr newydd ar gyfer defnydd dewisol mewn ardaloedd, sectorau neu grwpiau targed.	17. Creu cyfleoedd rhwydweithio arloesol, – perthnasol i ffermwyr, rheolwyr tir, cynghorwyr a rhanddeiliaid SLM eraill sy'n canolbwyntio ar y 'rhai a anwybyddir', nid yn unig ar y 'bobl arferol'.	18. Sefydlu systemau monitro amgylcheddol o ansawdd uchel a threfniadau sylfaenol, gan ganiatáu targedu, addasu cymhellion, gwerthuso cynlluniau ac ati, a phrofi dulliau newydd, fel synhwyro o bell.	24. Cymorth ar gyfer trawsnewid/ amrywiad o systemau ansefydlog mewn ardaloedd penodol, e.e. mewn dalgylchoedd neu gynefinoedd sensitif.	13. Cynyddu a chynnal cyllid i gyrff rheoleiddio, gan gynnwys rôl awdurdodau lleol e.e. drwy gynllunio ac mewn sylfaenu gweithgaredd a gorfodaeth.
27. Cymorth i gyrff ardystio ddatblygu eu rolau yn newid i SLM.	19. Defnyddio adnoddau i gefnogi cyrsiau iaith Gymraeg ar gyfer y rhai sy'n dymuno dysgu a galluogi dysgwyr i weithio gyda mentoriaid iaith yn y gymuned wledig sy'n gysylltiedig â'r tir.	31. Rhaglen cyfathrebiadau i rannu llwyddiannau, heriau a chodi ymwybyddiaeth.	26. Set newydd bwrpasol o weithredoedd atebion seiliedig ar natur (sy'n cwrdd â heriau newid yn yr hinsawdd, colli bioamrywiaeth a chymdeithas e.e. lleihau llygredd amgylcheddol).	25. Gweithredoedd i gynorthwyo trawsnewid tuag at sero net a mabwysiadau a lliniaru newid yn yr hinsawdd a lliniaru ar lefel fferm/ dalfa.

A6: Mae ymyriadau i ddylanwadu ar farchnadoedd i fyny ac i lawr y ffrwd amaethyddiaeth yn cael eu gwneud lle bo angen e.e.i helpu cyflawni prisiau teg i ffermwyr/rheolwyr tir, datblygu galw am gynnyrch cynaliadwy, datblygu cyflenwadau o'r mewnbynnau sydd eu hangen fel coedynnau ac ati.	A7: Mae data a gwybodaeth ar gael, yn hygyrch ac yn ystyrlon i bawb yn y sector. Mae gan sefydliadau'r gallu a'r hyfforddiant i ddatblygu a gweithredu'r mecanweithiau polisi sydd ar waith i gyflawni nodau SLM a chyfathrebu hyn i randdeiliaid SLM trwy amrediad o weithredoedd ymgysylltu.	A8: Gweithredoedd ymgysylltu a chyfarwyddyd i sicrhau bod mynediad yn cael ei sicrhau at wybodaeth, cyngor a chymorth ariannol (lle bo ar gael) ar gyfer pob math o dir a rheolwyr tir – tenantiaid, rheolwyr tir comin, perchnogion tir trwy ddull teg a'i gadw am y cyfnod disgwyltiedig o weithredoedd SLM.	A9: Datblygu gweithredoedd i gefnogi'r defnydd parhaus bob dydd o'r Gymraeg mewn gweithgareddau rheoli tir, fel yn y marchnadoedd anifeiliaid. Galluogi mynediad i gyrsiau iaith Gymraeg a mentoriaid iaith ar gyfer y rhai sy'n dymuno dysgu yn y sectorau rheoli tir ac atodol	A10: Gweithredoedd amgylcheddol, iechyd a lles anifeiliaid a gweithredoedd addasu a lliniaru yn erbyn newid yn yr hinsawdd i sicrhau rheolaeth briodol o dir a phenderfyniadau yn y dyfodol ar reoli tir ymhlith prif randdeiliaid SLM.
Gweithredoedd manwl sy'n cyfrannu				
8. Diogelu rheoleiddiol yn erbyn allbynnau negyddol yn eu lle ac wedi'u gorfodi, naill ai trwy SLM neu reoleiddiad cysylltiedig, gan gynnwys taliad teg i gynhyrchwyr.	13. Cynyddu a chynnal cyllid i gyrff rheoleiddio, gan gynnwys rôl awdurdodau lleol, e.e. drwy gynllunio a sylfaenu gweithgaredd a gorfodi.	3. Mae angen i bob gweithred sicrhau hygyrchedd i gynlluniau ar gyfer pob math o ddefnydd tir yn y Ddeddf Amaethyddiaeth ar gyfer tenantiaid, rheolwyr tir cyffredin, a pherchnogion tir.	19. Defnyddio adnoddau i gefnogi cyrsiau iaith Gymraeg ar gyfer y rhai sy'n dymuno dysgu a galluogi dysgwyr i weithio gyda mentoriaid iaith yn y gymuned wledig sy'n gysylltiedig â'r tir.	6. Cymorth i annog a dileu rhwystrau rhag adnewyddu cenhedlaeth (ymwelwyr newydd a'r rhai sy'n gadael y sector).
15. Cymorth i gynorthwyo yn y datblygiad o farchnadoedd cynaliadwy, gan gefnogi datblygiad cadwyni cyflenwi lle bo angen, a cheisio sicrhau mynediad dibynadwy i ffermwyr/rheolwyr tir a rhanddeiliaid SLM eraill.	20. Eglurdeb am gyfeiriad polisi a chyllideb ar gael, ynghyd â chymryd rhan ystyrlon gyda dylunio polisi, wedi'i gyfathrebu'n dda i adeiladu hyder rhanddeiliaid.	10. Cadwraeth ddiogel o dir (e.e. heb ei golli i ddefnydd nad yw'n amaethyddol) sy'n gymwys ar gyfer dibenion SLM ac a reolir gan randdeiliaid SLM.	30. Defnydd o'r iaith Gymraeg o fewn pob nod SLM a digwyddiadau cysylltiedig i gadw a datgelu'r cysylltiad rhwng natur, diwylliant, tirlun ac iaith.	8. Diogelu rheoleiddiol yn erbyn allbynnau negyddol yn eu lle ac wedi'u gorfodi, naill ai trwy SLM neu reoleiddiad cysylltiedig, gan gynnwys taliad teg i gynhyrchwyr.
28. Technoleg uwch hygyrch a fforddiadwy i gynorthwyo datblygiad marchnadoedd newydd a chwrdd â gofynion rheoleiddio.	29. Addasiad o gynlluniau sicrwydd presennol neu ddatblygiad rhai newydd i gefnogi darparu cynhyrchion yn unol ag amcanion SLM.	16. Offer polisi SLM i gymell/cynorthwyo newid amgylcheddol canolig i hir-dymor sydd ei angen.		16. Offer polisi SLM i gymell/cynorthwyo newid amgylcheddol canolig i hir-dymor sydd ei angen.
29. Addasiad o gynlluniau sicrwydd presennol neu ddatblygiad rhai newydd i gefnogi darparu cynhyrchion yn unol ag amcanion SLM.		34. Sicrhau bod tir comin yn cael system lywodraethiant addas ar gyfer ymgysylltu â chynlluniau SLM a rhai tebyg.		18. Sefydlu systemau monitro amgylcheddol o ansawdd uchel a threfniadau sylfaenol, gan ganiatáu targedu, addasu cymhellion, gwerthuso cynlluniau ac ati, a phrofi dulliau newydd, fel synhwyro o bell.

32. Casglu data sylfaenol ynghylch y cadwyni cyflenwi a'r gyfran farchnad i nodi ardaloedd o dwf posibl.				21. Addasiad amgylcheddol a gweithredoedd lliniaru i sicrhau rheolaeth briodol o dir a phenderfyniadau yn y dyfodol ymhlith rhanddeiliaid allweddol SLM.
				22. Cymorth ar gyfer cynllunio busnes i gwmpasu cyfnod amrywiad/trosglwyddo e.e. newid i ffermio organig neu gynaliadwy.
				23. Grantiau ar gyfer ymadael ac ymgeiswyr newydd ar gyfer defnydd dewisol mewn ardaloedd, sectorau neu grwpiau targed.
				25. Gweithredoedd i gynorthwyo trawsnewid tuag at sero net a mabwysiadau a lliniaru newid yn yr hinsawdd a lliniaru ar lefel fferm/dalfa.
				26. Set newydd bwrpasol o weithredoedd atebion seiliedig ar natur (sy'n cwrdd â heriau newid yn yr hinsawdd, colli bioamrywiaeth a chymdeithas e.e. lleihau llygredd amgylcheddol).
				35. Cynllun cyfathrebu i'r cyhoedd ehangach ar fanteision newid tirlun sy'n digwydd o dan SLM. Gallai gynnwys ymweliadau ysgolion ac ati.
				36. Cynnal y rheolaeth o gynefinoedd a thirluniau gwerthfawr.

8 Atodiad 2: Amodau galluogi manwl sy'n ategu haen amod galluogi trosfwaol y ToC

Mae'r tabl sy'n dilyn yn nodi'r gweithredoedd manwl sy'n ategu'r chwe grŵp o amodau galluogi a amlinellir yn Adran 5.3.

Tabl 8-1: Haen amodau galluogi ToC yn dangos amodau galluogi uwch (blychau wedi'u lliwio'n las) a'r amodau galluogi manwl sy'n ategu'r rhain

EC1: Mae gweithlu amlsgiliau ag adnoddau priodol sydd â'r wybodaeth a'r ymwybyddiaeth am y blaenoriaethau hinsawdd, amgylcheddol a phryderon iechyd a lles anifeiliaid sy'n gysylltiedig â SLM ac yn deall eu rôl yn cyflawni'r prif flaenoriaethau hyn, sut i'w cyflawni a'r cyd-destun sylfaenol o ran newidiadau ehangach yng Nghymru.	EC2: Mae gan randdeiliaid SLM ddigon o refferiw a mynediad at y cyfalaf sydd ei angen i gynhyrchu bwyd cynaliadwy a gwasanaethau amgylcheddol ar y raddfa sydd ei hangen o fewn busnesau cydnherth,, maent yn ymwybodol o'r manteision economaidd a phroblemau eraill sy'n gysylltiedig â chyd-fynd ag egwyddorion SLM ac maent wedi'u cymell yn ddigonol i fabwysiadu arferion priodol.	EC3: Mae digon o gapasiti yn y sector cyhoeddus a'r partneriaid cyflawni perthnasol i ddatblygu a chyflwyno ymyriadau cefnogol fel bod pob agwedd ar SLM yn gallu cael ei galluogi e.e. trwy gynlluniau wedi'u cynllunio'n dda a thargedu'n seiliedig ar sylfaen wybodaeth gref, hygyrch a datblygol gyda mapio cysylltiedig, ymgysylltu, cydymffurfio â rheoliadau, capasiti ar gyfer monitro a chynnal ymdrechion gwerthuso.
Amodau galluogi manwl sy'n cyfrannu		
A. Mae sylfaen eang o wybodaeth ac ymwybyddiaeth o egwyddorion amgylcheddol ac agronomig yn cael ei chyrraedd	H. Mae pryniannau tir (e.e. a gollwyd i ddefnydd amaethyddol) sy'n anghydnaws â nodau SLM yn cael eu lleihau	Q. Mae gan LC a sefydliadau cysylltiedig hyder yn lefelau cyllideb yn y dyfodol a pharhauster polisi
B. Gweithlu aml-sgiledig wedi'i sefydlu a'i gynnal ac yn ymwybodol o'r cyfleoedd i wella sgiliau, gan gynnwys yn y cadwyni cyflenwi ac arallgyfeirio lleol.	I. Mae lefelau adnoddau a chadwyni cyflenwi arloesol yn cynyddu i ganiatáu mabwysiadu SLM ar y raddfa sydd ei hangen gan fanwerthwyr a chwsmeriaid.	R. Mae capasiti wedi'i ddangos i greu, gweithredu a monitro cynlluniau wedi'u dylunio'n dda a'u targedu'n fanwl â sylfaen dystiolaeth briodol yn fewnol i LC ac yn allanol.
C. Mae gweithredoedd sydd eu hangen i gyflawni nodau SLM yn cael eu hystyried yn ymarferol a phriodol gan ffermwyr / rheolwyr tir / rhanddeiliaid allweddol	M. Mae cyfalaf ar gael i'r rhanddeiliaid perthnasol i roi SLM ar waith. Trwy gapasiti i gynhyrchu cyfalaf o fewn y fenter neu i gael mynediad at gredyd neu elwa o gyllid allanol	S. Creu ac argaeledd sylfaen wybodaeth gref, hygyrch ac esblygol â dimensiwn monitro a gwerthuso
G. Mae gan ffermwyr/reolwyr tir lefel uchel o ymwybyddiaeth o'r gofynion rheoleiddio sy'n berthnasol i'w tir a'r adnoddau sydd eu hangen i gydymffurfio.	N. Mae cyfleoedd marchnad cynyddol a hyfyw ar gyfer y cynhyrchion hyn ar gael	T. Mae cyfres o fesurau polisi yn cael eu haddasu, eu creu a'u defnyddio sy'n gallu cyflawni nodau hinsawdd ¹⁰ pan gânt eu gweithredu
Mae'r dull AA o ddysgu sgiliau newydd yn dderbyniol yn ddiwyllianol ac yn seiliedig ar	O. Mae ffermydd a busnesau gwledig eraill yn ddigon sefydlog yn economaidd i fabwysiadu gweithredoedd SLM	V. Mae cyfres o fesurau polisi yn cael eu haddasu, eu creu a'u rhoi ar waith sy'n gallu cyflawni'r amrediad o dargedau iechyd a lles

¹⁰ Y rhain yw: lleihau allyriadau GHGS; uchafu atafaelu a storio carbon; lliniaru risgiau llifogydd a sychder; annog busnesau amaethyddol i reoli ynni'n effeithiol; ac uchafu effeithlonrwydd adnoddau.

ymchwil a gwybodaeth addysgol am ddulliau dysgu		amgylcheddol ac anifeiliaid pan gânt eu gweithredu ¹¹ .
DD. Mae darparwyr hyfforddiant (mewn addysg bellach yn ogystal â phreifat) yn gyfarwydd â gofynion y cynllun ac mae ganddynt y gallu i ddarparu hyfforddiant lle bo angen.	P. Mae cynlluniau a chymhellion a gynlluniwyd i ateb amcanion SLM yn ddeniadol i sicrhau'r lefel ofynnol o dderbyniad ynghyd â sylfaen reoleiddiol.	CC. Mae strategaeth defnydd tir yn cael ei datblygu, sy'n cyd-fynd ag amcanion SLM, yn cynorthwyo cyflawni ar lawr gwlad ac ar raddfa leol/ranbarthol/dirwedd.
	BB. Mae'r prosesau rheoleiddiol sy'n gysylltiedig â SLM yn cyflawni'r buddion bwyd ac amgylcheddol.	W. Codi ymwybyddiaeth i fynd i'r afael ag amgylchiadau neilltuoel o heriol neu anodd drwy ymgysylltu'n lleol a dod â rhanddeiliaid allweddol ynghyd.

EC4: Mae cymunedau gwledig a'r sectorau cysylltiedig, gan gynnwys cyflenwi bwyd a diod, yn gynyddol gydnerth i siociau economaidd a geowleidyddol a newid yn yr hinsawdd ac yn rhyng-gysylltiedig i gefnogi adnewyddu economaidd a chymdeithasol, mabwysiadu cyfleoedd amgylcheddol a hwyluso dulliau cydweithredol.	EC5: Mae'r manteision o gyflawni amcanion SLM a buddion cymdeithasol o gyflawni amcanion SLM yn amlwg i ffermwyr/ rheolwyr tir, rhanddeiliaid eraill ac ymwelwyr â chefn gwlad sy'n cymell diogelu adnoddau diwylliannol gwledig a'r iaith Gymraeg.	EC6: Mae'r safonau sydd eu hangen ar gyfer yr amgylchedd, iechyd a lles anifeiliaid, bioddiogelwch, cyflenwad ynni ac ati ar waith ac mae polisïau yn cael eu datblygu sy'n osgoi canlyniadau annisgwyl.
Amodau galluogi manwl sy'n cyfrannu		
D. Mae cyfalaf cymdeithasol yn cael ei ddatblygu rhwng rhanddeiliaid gwledig / ffermwyr / rheolwyr tir a rhanddeiliaid SLM eraill.	I. Mae lefelau adnoddau a chadwyni cyflenwi arloesol yn cynyddu i ganiatáu mabwysiadu SLM ar y raddfa sydd ei hangen gan fanwerthwyr a chwsmeriaid.	G. Mae gan ffermwyr/reolwyr tir lefel uchel o ymwybyddiaeth o'r gofynion rheoleiddio sy'n berthnasol i'w tir a'r adnoddau sydd eu hangen i gydymffurfio.
E. Mae rhwystrau economaidd rhag ymgeiswyr newydd a dulliau cymunedol arloesol, fel amaethyddiaeth wedi'i chefnogi gan y gymuned, yn cael eu lleihau.	J. Mae'r iaith Gymraeg yn parhau i fod yn bwysig ar draws y sector ar lefelau priodol i gyflawni targedau ac yn addas i'r maes hwnnw.	T. Mae cyfres o fesurau polisi yn cael eu haddasu, eu creu a'u rhoi ar waith sy'n gallu cyflawni amcanion hinsawdd pan gânt eu gweithredu.
F. Mae effeithiau negyddol posib o gyfuno ffermydd ar gymunedau gwledig yn cael eu monitro.	K. Mae lefelau cynyddol o ymwybyddiaeth a pharch yn cael eu sefydlu yn y boblogaeth ehangach a'r gadwyn gyflenwi i greu lefel gymorth barhaus ar gyfer amcanion SLM.	V. Mae cyfres o fesurau polisi yn cael eu haddasu, eu creu a'u rhoi ar waith sy'n gallu cyflawni'r amrediad o amcanion amgylcheddol pan gânt eu gweithredu heb unrhyw ganlyniadau anfwriadol.
J. Mae'r iaith Gymraeg yn parhau i fod yn bwysig ar draws y sector ar lefelau priodol i gyflawni targedau ac yn addas i'r maes hwnnw.	U. Mae ffermwyr/rheolwyr tir a pherchnogion yn gynyddol empathetig tuag at fynediad cyhoeddus ac yn barchus tuag at hawliau mynediad. Mae defnyddwyr cefn gwlad hefyd yn ymwybodol o'u	W. Codi ymwybyddiaeth i fynd i'r afael ag amgylchiadau neilltuoel o heriol neu anodd drwy ymgysylltu'n lleol a dod â rhanddeiliaid allweddol ynghyd.

¹¹ Mae'r is-darged yn 'cyrraedd a hyrwyddo safonau uchel o les anifeiliaid i gynnwys lleihau afiechydon hysbys fel TB gwartheg, rheolaeth effeithiol ar afiechydon anifeiliaid estron, safonau uchel ar gyfer pob anifail fferm a chyflenwad cynaliadwy o feddygon.

	hangen i barchu'r tir maen nhw'n ymweld ag ef.	
L. Mae'r rhyngwyneb rhwng cymunedau gwledig a nodau SLM yn cael ei gyfoethogi gan gyfleoedd i gymryd rhan mewn gweithredoedd, rhwydweithiau perthnasol, gweithredoedd i leihau rhwystrau sy'n anelu at gryfhau perthnasoedd rhwng amaethyddiaeth/reoli tir a busnesau cysylltiedig ac ati.	FF. Mae cynlluniau cyfathrebu i'r cyhoedd ehangach yn amlinellu buddion newid tirwedd sy'n digwydd o dan SLM ac yn ysbrydoli cenhedlaeth newydd am gefn gwlad.	X. Mae cyrff cyhoeddus a phreifat yn cael adnoddau da i ddarparu'r swm a'r ansawdd angenrheidiol o gyngor.
I. Mae lefelau adnoddau a chadwyni cyflenwi arloesol yn cynyddu i ganiatáu mabwysiadu SLM ar y raddfa sydd ei hangen gan fanwerthwyr a chwsmeriaid.		Y. Mae cyrff rheoleiddiol yn cael adnoddau da i'w galluogi i orfodi rheoliadau yn effeithiol ac mae ganddynt y mandad i wneud hynny.
EE. Hygyrchedd rhwng rhanddeiliaid SLM i oresgyn rhwystrau rhag cymryd rhan mewn cyfleoedd trosglwyddo gwybodaeth.		

9 Atodiad 3: Tystiolaeth am y rhwystrau sy'n wynebu cyflawni amcanion polisi SLM.

Mae'r tabl isod yn amlinellu'r llenyddiaeth academiaidd a ffynonellau tystiolaeth eraill sy'n nodi rhwystrau posib ar gyfer cyflawni'r pedwar nod SLM. Mae'r rhwystrau hyn wedi'u defnyddio fel y sail ar gyfer nodi'r haen amodau galluog yn y ToC fel y nodir yn Adran 5.3. Er nad yw llawer o'r dystiolaeth hon yn benodol i Gymru, mae'n cael ei hystyried yn berthnasol i sefyllfa Cymru.

Tabl 9-1: Tystiolaeth o rwystrau posibl i gyflawni amcanion SLM

Rhwyrstr	Tystiolaeth
Cymdeithasol	
Diffyg ymwybyddiaeth/gwybodaeth gan randdeiliaid allweddol SLM am flaenoriaethau amgylcheddol ac agronomig	Curry, 1997 ; Hall a Pretty, 2008 ; Jebari et al., 2024 Dawkins, 2016 . Ingram et al 2018 ; Mayer et al 2022 . Chaplin et al 2021 ; Mills et al 2018 ; Ingram et al 2017
Diffyg sgiliau angenrheidiol ar bynciau / ymarferion perthnasol	Curry, 1997 ; Hall a Pretty, 2008 ; Jebari et al., 2024
Diffyg dichonoldeb/ymarferoldeb gweithredoedd SLM	Mills et al., 2011 ; Mills et al., 2016 ; Wynne-Jones et al., 2019 ; Arnott et al., 2021a ; Prager, 2022 . Data gwerthiannau tir gan RICS, Adroddiad Rock (2023) .
Mae gallu rheolwyr tir i gymryd rhan/gweithredu yn cael ei effeithio gan resymau oedran/iechyd/bod yn ynysig	Mills et al., 2011 ; Mills et al., 2016 ; Wynne-Jones et al., 2019 ; Arnott et al., 2021a ; Prager, 2022 .
Mae diffyg dengarwch economaidd ffermio fel bywoliaeth yn cyfyngu ar ymunwyr newydd	Ingram a Kirwan, 2011 ; Dechrau Ffermio, Cyswllt Ffermio
Nid yw rheolwyr tir yn ymwybodol o neu'n tangyfrif y pwysigrwydd o ofynion rheoleiddio sy'n berthnasol i'w tir	Chivers & Collins 2021 / Hurley et al 2021
Gall tir sy'n dod ar y farchnad gael ei brynu gan sefydliadau sy'n cynllunio i'w ddefnyddio mewn ffyrdd sy'n anghydnaws ag amcanion SLM	OurFood 1200 ; Haf a Parkhill, 2017 (sy'n canolbwyntio ar gynaliadwyedd diwylliannol hefyd).
Diffyg argaeledd adnoddau allweddol sydd eu hangen ar gyfer sefydlu a chynnal SLM. Fel diffygion mewn llafur medrus, band eang, rhywogaethau priodol, coed brodorol ar gyfer plannu,	McGreevy et al 2022 Wojtynia et al 2021 Sorensen et al 2021 Rose et al, 2019
Diffyg ffermwyr/reolwyr tir sy'n siarad Cymraeg gan y gall unigolion sy'n dechrau swyddi yn y sector ffermio/reoli tir beidio â gwybod Cymraeg.	Mac Giolla Chríost et al., 2012 ; Gruffydd et al., 2023 . Morris et al., 2024, pp. 31-38
Nid yw buddion diwylliannol a chymdeithasol SLM yn amlwg i'r boblogaeth wledig nac i ymwelwyr, sydd wedyn ddim yn ymgysylltu llawer nac yn darparu cymorth.	Short et al 2022 Rust et al 2021 Swanick 2009
Diffyg cydnerthedd mewn perthynas ag amcanion SLM, yn enwedig mewn ardaloedd lle mae gan amaethyddiaeth bresenoldeb sylweddol. E.e. oherwydd ffermydd llai, hŷn, mwy diwydiannol, rhwystrau rhag mynediad ac at arloesi.	Allbynnau PEGASUS ; Dwyer, 2018 ; Dwyer et al., 2020 ; Rega et al., 2020 ; Dwyer et al., 2018 ; Brouwer et al., 2018

Rhwystyr	Tystiolaeth
Economaidd	
Diffyg cyfalaf i fuddsoddi mewn busnes ffermio/ rheoli tir cynaliadwy, e.e. offer, adeiladau, seilwaith, technoleg amaethyddol,	Vermeulen a Kok, 2012; Sazvar et al., 2018.
Nid yw ffermwyr/rheolwyr tir yn gallu gwerthu'r bwyd/cynnyrch maen nhw'n ei gynhyrchu'n gynaliadwy.	Vermeulen a Kok, 2012; Sazvar et al., 2018.
Diffyg hyfywedd economaidd ffermydd a busnesau gwledig eraill, gan eu rhwystro rhag cymhwyso gweithgareddau ac arferion newydd sy'n gysylltiedig â chyflawni amcanion SLM.	Arnott et al., 2021b. Pineiro et al., 2020; Pannell a Claassen (2020)
Cymhellion ariannol annigonol, gan arwain at ymgymryd isel â gweithredoedd SLM, felly canlyniadau cyfyngedig	<i>Datganiadau NCA, gwaith CS/CSFF ar gydweddu lleoliadau e.e. .</i> Breyer et al., 2020 Chaplin et al 2021; Mills et al 2018; Ingram et al 2017 Reed et al 2023; Reed et al 2022
Ansicrwydd sefydliadol, yn enwedig o amgylch cynlluniau a chyllidebau newydd a'u parhauster, yn rhwystro ymgymryd â chynlluniau, newid rheolaeth ehangach	Hurley et al 2021; Lyon et al 2022
Strwythur/tystiolaeth/cyfreithiol cynllun	
Mae targedu aneffeithiol a dyluniad a monitro cynlluniau gwael (yn arwain at gymhellion amgylcheddol is-optimadd a chymhellion aneffeithlon a SLM tameidiog).	Hurley et al 2021; Lyon et al 2022
Diffyg gwybodaeth a llifau data digonol i ategu dewisiadau rheoli tir a dyluniad/datblygiad polisi.	Chivers & Collins 2021 / Hurley et al 2021 Allbynnau eraill o ERAMMP
Amgylcheddol	
Nid yw dewisiadau rheoli tir ac ymyriadau polisi yn arwain at ganlyniadau sydd eu hangen i fynd i'r afael ag amcanion polisi hinsawdd.	<i>Gweler Gwaith FoE yn Lloegr.</i> Adroddiadau Cyflwr Natur. Short et al 2018. <i>Gweler GLNP enghraifft cyfalaf naturiol.</i> Griffiths et al., 2011.
Difaterwch neu elyniaeth tuag at fynediad cyhoeddus ymhlith ffermwyr/rheolwyr tir.	Church a Ravenscroft, 2008; McGurk et al., 2019; Swaffield et al., 2019
Nid yw dewis rheoli tir ac ymyriadau polisi yn arwain at ganlyniadau sydd eu hangen i fynd i'r afael ag amcanion polisi amgylcheddol, hinsawdd neu iechyd a lles anifeiliaid.	Allbynnau ERAMMP, Ingram et al 2018, UK treescapes research (e.e. DiversiTree), Urquhart et al 2023 Harrison et al., 2023
Mae amodau amgylcheddol sylfaenol heriol mewn rhai lleoliadau e.e. priddoedd wedi'u herydu'n fawr, yn gofyn am newidiadau cymharol ddrastig mewn rheolaeth fferm i gyflawni amcanion SLM, felly mae rhwystrau lluosog yn cael eu hwynebu	Adroddiadau Cyflwr Natur
Nid oes gan y cyrff cyngori ddigon o adnoddau i ddarparu cyngor yn effeithiol	Labarthe a Laurent, 2013; Prager et al., 2016; Ingram et al., 2022
Nid oes gan y corff rheoleiddio ddigon o adnoddau na mandad gwleidyddol i orfodi rheoliadau yn ddigonol	Cyweliadau

Swyddfa Rhaglen ERAMMP
Canolfan Ecoleg a Hydroleg Bangor
Canolfan yr Amgylchedd Cymru
Heol Deiniol
Bangor, Gwynedd
LL57 2UW
+ 44 (0) 1248 374500
erammp@ceh.ac.uk

www.erammp.cymru

www.erammp.wales